

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned

Redigeret af Jørgen Petersen.

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Central 12738.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler til Bladet til Redaktøren.

Andet samt private Forespørgsler til Formanden.
Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettet til Slægtsgaards-Arkivet.

„Slægtsgaards-Arkivet“.

Adresse: Dansk Folkemindesamling, Det kgl. Bibliothek,
København K. Tlf. Central 4444

Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen,
Arkivsekretær P. K. Hofmansen træffes personligt Tirsdag,
Onsdag og Fredag fra Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:

Civilingeniør, Gaardejer H. M. Markersen, R., Rødby,
(Formand).

Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstformand).

Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislunge.

Sognefoged, Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.

Gdr. Bengt Bjergskov, Rosenlund, Fyn.

Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.

Hofjægermester Cederfeld de Simonsen.

Propr. Chr. Lybye, Haldborg pr. Skive.

Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted.

Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygdal pr. Hjørring.

Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent.

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Kontorets Leder.

K. Nielsen.

Foreningens Revisor.

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Trykkeri:

Holbæk Amts Bogtrykkeri.

Slægtsgaardsarkivet ønsker alle Danmarks gamle
Slægtsgaarde en glædelig Jul og et godt Nytaar.

Tak for ethvert Bidrag til Arkivets Samlinger og
Tak for enhver Undersøgelse af Gaarde og Slægter,
som i det forløbne Aar er blevet betroet os.

P. K. HOFMANSEN.

Vejen til selvforsyning med linnedvarer . . .

ROKKEN OG BINDESTUEN

er nu museumsgenstande — den gamle hyggelige
hjemmevævning har måttet vige for moderne
storindustri. I dag er vejen til selvforsyning at
sende den avlede Hør til

AKTIESELSKABET
HØRFABRIKEN I TOMMERUP

Østifternes Land-Hypothekforening

Gyldenløvesgade 3

KØBENHAVN V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan i Landejendomme
og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 47

NOVEMBER — DECEMBER

1949

Jul 1949

I mange Hjem kan man endnu træffe et Billede, der i sin naive Tegning viser Tidens hurtige Gang. Først BARNETS utaalmodige Higen efter at naa de voksnes saa herlige Tid, og paa den anden Side GAMLINGENS holden tilbage paa den Tid, der nu løber alt for rask.

Som Kunstværk har Allegorien ingen Værdi, men den rummer en uendelig dyb Erfaringsvisdom! Vi, der nu begynder at blive gamle af Aar, erkender, at Tiden gaar saa hurtigt, at alt det meget, vi i de unge Aar foresatte os at skulle naa, slet ikke blev udrettet. Alle de mange Opgaver, vi da mente at have god Tid til, løstes kun brudstykkevis eller maaske slet ikke? Lad være, at der var enkelte, der tilsyneladende naaede meget, saa vil selv disse enkende, at det kun blev delvis Maalet fra Ungdommen.

Naar Aaret ganger paa Hæld, er det Statusopgørelsens Tid. Regnskabet for det afgaaede Aar gøres op, og man faar et Overblik over, hvad Aarets Udbytte udgjorde. Skulde man ikke en Gang imellem lave en Status over sit eget Liv og Virke? Gøre dette i Aarets Hæld! Kan hænde da, at der endnu blev Tid til at faa rettet paa nogle af de Punkter i Regnskabet, hvor der trænges til Forbedring. Vor Selvoptagethed, Troen paa, at vi er saa uendelig meget klogere og bedre vidende end andre, Forholdet til vore Medmennesker eller vor Selvovervurdering, alle disse Poster paa Regnskabet trænger sikkert til en kritisk Gennemgang efter Statusoversigten.

En gammel Lærer har en Gang sagt: »Vil du vide, hvor uendelig lidt du egentlig er værd, da gaa hen paa Kirkegaarden og se paa de Gravstene, der maaske kun er en Menneskealder gamle, spørg saa de Unge af i Dag, hvor mang: af dem, disse Sten dækker, de kender? Svaret vil gøre dig lille!«

— — — Mon ikke disse Tanker sniger sig ind paa de fleste af os, naar Haaret graaner og Ungdommens Arbejds-
evne tager af? Sker det ikke, kan det være, fordi Vedkom-
mende ligesom skyder det til Side som noget ubehageligt,

noget der ikke er rart at beskæftige sig med! Det faar vente til en anden Gang! — — —

For syvende Gang sender »Slægtsgaarden« sine Jule- og Nytaarsønsker ud til Læserne. Lad det da være, ogsaa denne Gang, Ønsket om en god og glædelig Jul, et godt Nytaar, fejret i Hjemmet sammen med dem af Familien eller Slægten, der gerne vil komme. Vi siger samtidig Tak for det Aar, der svandt, og i Haabet om, at hver især af vore Medlemmer vil virke med til at støtte og udvide det Medlems-
tal, der rettelig burde samles om de Tanker, der ligger som Grund for vor Forening.

— — Redaktionen sender en Tak for Aaret, der svandt! Tak for venlige Skrivelser, Tak for saglig Kritik og Tak til de Medarbejdere, der gratis eller for en latterlig lille Betaling har skaffet os Stof til Bladet. Ogsaa en Tak til Arkivleder Hofmansen for hans store Arbejde, samt ligeledes Tak til Kontorets samvittighedsfulde Leder.

Glædelig Jul og godt Nytaar.

Red.

*Jord, i hvis Favn der hades og der myrdes
Slægt efter Slægt,
blodige Jord med al din Syndebyrdes
voksende Vægt!
Hvor kan saa let din Himmelvej du følge
rundt om den Sol, der skuer dine Saar,
og saa lysgrønt bølge
Vaar efter Vaar.*

Chr. Richardt.

Af Billeder og Sange 1874.

Meddelelser fra Foreningsledelsens Møder

Aar 1949 den 7. Oktober afholdtes i Ingeniørhuset i København

Møde i Forretningsudvalget

Mødt var Markersen og Jens Jensen. Jørgen Petersen havde anmeldt Forfald. Endvidere var efter Anmodning mødt Revisor Foged, Bogholder Nielsen og Sagfører Hesselbjerg. Udvalget gennemgik Dagsorden for Hovedbestyrelsesmøde. Revisor Foged fremlagde Regnskab for Tiden 1/1 til 30/9. De likvide Midler var ca. 16,000 Kr., og disse kan ved Aarets Udgang anslaaes at blive ca. 8000 Kr. Bogholder Nielsen forelagde Udkast til Budget for 1950.

Aar 1949 den 7. Oktober afholdtes i Ingeniørhuset i København

Møde i Arkivudvalget

Mødt var Jens Jensen, H. Ellekilde, Gunnar Knudsen og Hofmansen. Endvidere var efter Anmodning Markersen til Stede. Arkivar Hofmansen gav en Oversigt over Arkivarbejdet. Folketællingsundersøgelser er udsendt til følgende Antal Foreningsmedlemmer: Aar 1946 — 315, 1947 — 328, 1948 — 268, 1949 til Dato 167, og yderligere vil mindst 103 blive udsendt. Ialt bliver det mindst 1087 Folketællingsundersøgelser.

I 1949 er udsendt 25 store Undersøgelser, derudover er 10 Undersøgelser i Gang og yderligere 5 bestilt. Af store Undersøgelser er udført: I 1946 — 15, 1947 — 22, 1948 — 29, og Antallet i 1949 vil ialt blive ca. 40.

De store Undersøgelser af Slægts- og Gaardhistorie er i Stigning, og af de mange Forespørgsler til Arkivet fremgaar det, at Interessen herfor bliver større og større. Arbejds Gang er saaledes, at naar de, der ønsker foretaget Undersøgelser af Slægts- og Gaardhistorie, har henvendt sig til Slægtsgaardsarkivet, forhandles med Arkivaren om Omfanget af Undersøgelsen, og der fastsættes i Almindelighed et Beløb for Omkostningerne. Undersøgelserne foretages derefter af Arkivaren med Assistance af gode og sagkyndige Medhjælpere paa de forskellige Omraader. Udvalget vedtog at indstille til Hovedbestyrelsen, at der til Arkivarbejdet for 1950 bevilges et Tilskud paa 6000 Kr., dels til Arkivets Administration og til Udgifter ved Udsendelse af Folketællingslister.

Da Slægtsgaardsforeningens Hovedbestyrelse og Repræsentantskab har vedtaget, at danske Landbrugsejere, som ikke opfylder Betingelsen for at blive Medlemmer af Slægtsgaardsforeningen, paa billigste Maade kan faa foretaget Undersøgelser gennem Foreningens Slægtsgaardsarkiv ud fra den Betragtning, at man ønsker, at Slægtsgaardsarkivet skal udvikle sig til at blive et Arkiv med Oplysninger om flest mulige danske Gaardes Historie og om de Slægter, der har ejet Gaardene, og da Slægtsgaardsforeningen til Billiggørelse af Administrationen — hovedsageligt til Fordel for Slægtsgaardsforeningens Medlemmer — yder Tilskud til Arkivarbejdet, vedtog Arkivudvalget indtil videre, at af de Beløb, der fra ikke Foreningsmedlemmer stilles til Raadighed til Undersøgelse, vil 15 pCt. være at henregne til Arkivets Administrationsudgifter.

Jens Jensen gjorde Rede for de Udkast, der var udarbejdet til Slægtsdiplom, og som nu skal forelægges for Hovedbestyrelsen.

Aar 1949 den 8. Oktober afholdtes i Ingeniørhuset i København

Hovedbestyrelsesmøde

Alle Hovedbestyrelsens Medlemmer var mødt undtagen Grønbech. Efter Anmodning var Revisor Foged, Bogholder Nielsen og Sagfører Hesselbjerg til Stede. Revisor Foged og Bogholder Nielsen redegjorde for Foreningens Økonomi, som var i god Orden.

Det vedtoges i Henhold til Foreningens Love at arbejde videre paa det Arbejdsprogram, som Formanden paa Hovedbestyrelsens Vegne tidligere har redegjort for, og som enstemmigt blev tiltraadt ved sidste Repræsentantskabsmøde.

I Anledning af, at det ved Repræsentantskabsmødet blev vedtaget, at Forslag til Lovændringer skal indleveres til Behandling i god Tid, vedtoges det, at Lovændringsforslag, der ønskes behandlet ved et Aars Repræsentantskabsmøde, skal være indleveret til Hovedbestyrelsen inden 1. Februar.

Formanden for Arkivudvalget redegjorde for Arkivarbejdet og fremlagde forskellige Udkast til Slægtsgaardsdiplom. Det vedtoges i Bladet »Slægtsgaarden« at offentliggøre et Diplomudkast fra Firmaet Egmont H. Petersen og et Udkast fremskaffet af Arkivar Hofmansen for ved Tilkendegivelse fra Medlemmer at faa at vide, hvilket Udkast der er mest Stemning for, samt om hvor stor Stemning der i det hele taget er for Udstedelse af Diplomer.

For Aaret 1950 vedtoges det at udsende 4 Numre af Foreningsbladet og at bevilge et Tilskud paa 6000 Kr. til Slægtsgaardsarkivets Arbejde.

Til Formand og Næstformand for Hovedbestyrelsen genvalgtes henholdsvis Markersen og Jens Jensen. Jørg. Petersen genvalgtes som Redaktør af Bladet. Til Arkivudvalg genvalgtes Jens Jensen, Ellekilde, Gunnar Knudsen, Fabritius, Frifelt og Jørgen Petersen. Det overlodes til Arkivudvalget i Stedet for Gunnar Olsen, der ikke ønskede Genvalg, at finde en Stedfortræder.

Til Forretningsudvalget genvalgtes Markersen og Jens Jensen. N. Slemming valgtes i Stedet for Jørg. Petersen, der ikke ønskede Genvalg. Til Udvalg for økonomiske og lovmæssige Sagen genvalgtes Markersen, Jens Jensen, Niels Larsen og Cederfeld de Simonsen. I Stedet for Jørg. Petersen, der ikke ønskede Genvalg, valgtes N. Slemming. Til Lovudvalg valgtes Markersen, Lybye og Hesselbjerg.

Paa Forslag af Slemming vedtoges det, at Aarsmødet for 1950 bliver i Aarhus — fælles for Aarhus og Randers Amter.

Forretningsudvalget.

FORENINGSNYT

Randers Amts Lokalfdeling, der har indbudt til næste Aars Repræsentantskabsmøde og Udfugt, agter at afholde 3 Møder omkring Midten af Januar 1950. Red. Jørg. Petersen er opfordret til at komme til disse Møder og har givet Tilsagn. — Møderne, der agtes holdt i Randers, Grenaa og Rønne, vil blive averterede i den lokale Presse.

N. Slemming.

Dul

I DEN GAMLE SLÆGTSGAARD

Af Bent Rasmussen.

Nede i Ramsherred i Kolby By laa i Midten af forrige Aarhundrede et lille lerklinet Bindingsværkshus med skønne Stokroser op ad Sydgavlen. Paa det passede Ordene, som vi hender fra vor Barndoms Sange:

»Væggene lidt skæve staa,
Ruderne er ganske smaa«.

Her boede Standsvend Mads Sørensen og hans Hustru Inger. Folk imellem kaldte de ham Mads Skilt, fordi han i sine ganske unge Dage var blevet gift med en Pige fra Thorup. Hvedebrødsdagene blev korte; thi da hans unge Kone, Marie hed hun, havde været hos ham i mindre end en Uge, tog hun sit gode Tøj og gik hjem til sin Mor for ikke mere at vende tilbage, lige meget hvor meget Mads tiggede og bad hende om »at prøve til« endnu en Tid.

De blev saa lovformelig skilt, hvad der i hin Tid var meget sjældent, og fra da hængte Navnet: Skilt ved Mads — vel at mærke, naar han ikke selv hørte det.

Da han havde sundet sig et Aars Tid efter den tragiske Oplevelse, blev han gift med Inger, en fredsommelig, flittig og god Pige fra Pillemark. Køn er hun ikke, sagde Mads selv, men hun har Næverne godt sat paa Skaft, og saa er hun saa mild og hjertensgod.

Aarene gik saa slideligt, saa slideligt, og hvert Aar kom der en Familieforøgelse i det lille Hjem, indtil de havde Dusinet fuldt, som Mads sagde: Et halvt Dusin af hver Slags, det er vel nok godt afpasset. Det er jo Fattigfolks eneste Fornøjelse og eneste Rigdom at faa mange Børn, føjede han til, for de kan snart vænnes til at tage et Nap med og være med til at tjene til Livets Ophold — mænd kan de saa!

Jo, vi har efter Evne opfyldt Ordene til os ved vort Bryllup: Vorder frugtbare og mangfoldige. Han og Inger var lykkelige over Dusinet, alle sunde og raske Børn, men kneb det ikke med Hjerterum, saa kneb det med Husrum.

Det kostede jo Slid og Møje altid »at holde Brød i Skabete«, men deres gode Humør led ingen Skade ved det.

Mads kunde naturligvis ikke nøjes med det, som de to Tdr. Land mager Sandjord kunde afkaste, selv om der kunde gro Græs til Koen, Rug til Brødet og en Del Karthoffer til Børnene — et godt Fyldefoder til dem.

Til Grevskabet skulde han aarlig i Standsvendspenge svare 1 Rdl. (2 Kr.) i Stedet for det oprindelige Hoveri.

Hver Dag, Sommer og Vinter, kunde man — om man var tidlig nok paa Færde — se Mads paa Vej over til Genboen, den rige Gaardmand Per Hansen, hvis gamle Slægts-

gaard laa lige ved Kæret »Drukken Skorsten« (Navnet stammer fra, at her »druknede« man Leret, som skulde bruges til Skorstenene). Naar Mads efter endt Dagværk paa Lo eller i Mark var kommet hjem, tog han en lille Smøg, medens han hvilede en Stund og fortalte om gamle Dage, da han laa ved Hestgarden i Køpens København — og saa sang de; thi Sangstemme havde de alle, og sangglade var de. Disse Mørkningsstunder var en Fryd for Børnene. Snart maatte han dog have en Tællepraas eller et Tællelys paa Stagen, og saa tog han fat paa sit Arbejde som Træskomand. Værkstedet var inde i deres eneste Stue med Alkove og en Slagbænk op til de to Vægge — en Langbænk under de smaa Vinduer og et Langbord. Af Skilderier saa man: »Den tapre Landsoldat« og »Velsign vort Hjem«.

Ogsaa under Fars Arbejde fortsatte den sangglade Familie med at synge, snart en Skillingsviser om »Hjalmar og Hulda« og snart Fædrelandssange. Folk undrede sig over dette; thi de havde da intet at raabe Hurra for.

Da Byens gamle Spillemand, »Spil op Kristian«, døde, kom det ene Bud efter det andet til Mads om at spille til Bybal, Bryllup o. s. v., for de vidste godt nok, at ikke alene havde Mads en Violin, men han kunde ogsaa haandtere den.

Enden paa dette blev, at Mads snart blev ikke alene Sognets Spillemand, men der kom ofte Bud efter ham fra adskillige andre Sogne. Det gav jo en god Ekstraskilling og godt med Mad og Drikke ved al den Festivitas. Særlig i November og Maj, da Bryllupperne holdtes, og i Jule- og Fastelavnstiden med deres Gilder saa man ofte Mads drage ad By med Violinen indpakket i en Kalveskindspose.

Naar han var kommet hen i Gildeshuset og havde faaet et godt Foder, steg han op paa et omvendt Kar, der var anbragt i et Hjørne af Gildessalen, og saa gik det løs med Polka, Mazurka, Rheinländer, Vals eller Turdanse. Gulvet var et Mylder af dansende Par. Støvet hvirvledes op af Pigers og Koners lange, tunge Skørter, saa de Dansende ofte maatte ud for at svales eller trække frisk Luft; men Mads maatte blive paa sin Plads, saa Ganen maatte smøres og Halsen ofte skylles — saa han lærte snart at skylle rigeligt med »smaa Sorte« ned. Han fik mere og mere Lyst til de vaade Varer, og en Fastelavn, da han et Par Uger i Træk var kommet dinglende hjem, tog den ellers saa sagtmodige Inger Bladet fra Munden og bad ham saa mindelig for hans egen Skyld, for Børnenes Skyld og for Hjemmets Skyld om at holde op med at spille til Gilder. Skønt han nu i mange Dage ikke havde passet sit Arbejde hos Per Hansen, vilde

han dog ikke rette sig efter Ingers Bøn. Inger gjorde alt, hvad hun kunde, for at holde det lille Hjem oppe ved at strikke og væve for Folk, være Vaskekone osv., og alligevel gik det Aar for Aar mere og mere tilbage for dem . . . Den ældste af Sønnerne, Morten, havde fra sit syvende Aar stadig været hos Per Hansen; først vogtede han Gæs og gik Kvindfolkene til Haande. Han skulde ogsaa lege med den to Aar yngre Dagmar. Hun var Per Hansens og Barbaras eneste Barn, saa hun var noget egensindet og forkælet, men hun vilde gerne lege med Morten.

Et Par Aar senere »steg« han til om Efteraaret at vogte Faar og Køer, ofte til henimod Jul, og det kunde være bitterlig koldt; men han klagede aldrig, thi han var stolt af sit Hverv, han følte sig som Enevoldshersker. Foruden Alentøj fik han et Par Daler om Aaret, og dem bragte han hjem til sin Mor. Senere blev han Andenkarl, ja tilsidst Forkarl i samme Gaard. De andre Søkende kom efter som de voksede til ogsaa nogle Aar hen til samme Sted.

Saa skete det, ja, det kom vel nok lidt efter lidt, at Bondens eneste Datter, Dagmar, og Tjenestekarlen Morten fik et godt Øje til hinanden — og de forlovede sig uden straks at betro sig til Forældrene. — Det var med Beklemmelse, at Dagmar omsider betroede sig til sin Mor. Her fandt hun god Forstaaelse, da Moderen mærkede, at det var den dybeste Alvor for hendes lille Pige. Hun vilde ikke staa sit eneste Barns Lykke i Vejen. Ganske vist havde Morten ikke denne Verdens Gods eller Guld, men han var en tro, dygtig og ædruelig Karl, saa hun tilsidst lovede at sige det til sin Mand og lægge et godt Ord ind for de Unge.

Om Aftenen, da Barbara mærkede, at Per var i særlig godt Humør, listede hun sig ind paa det kildne Emne.

— Nu har Morten snart været her ved Gaarden i mange Aar. Lad mig se, han kom her den Dag, da han fyldte 7 Aar, og nu er han 20, ja saamænd, det er mange Aar, og han har altid tjent os tro, været villig og flink.

— Hvad vil du sige med det? Hvordan kommer du paa det, sagde Per.

— Ja, se de første Aar da hjalp han jo med at passe Dagmar, og han forstod vel nok at omgaa hende?

— Ja, men han fik jo da baade Føde og Klæder for det og en Skilling engang imellem, sagde Per.

— Ser du, Far, nu er det jo saadan, at de to ikke alene var Børn sammen, men nu er de Unge sammen — og nu maa du love at høre mig i Ro. Nu har de givet hinanden deres Hjerter og deres Tro.

— Hvad skal det sige, sagde Per Hansen, for nu blev han lynende vred og kaldte: Dagmar, Dagmar, kom straks!

Hun blev modtaget med et heftigt Vredesudbrud:

— Hvad er det, jeg hører om dig, din utaknemlige og uforstandige Pige. Du ved godt, at jeg ønsker, at du skal giftes med Jørgen. Du ved, at han er sine Forældres eneste Barn, saa han arver Gaarden og en Slump Penge. Kommer I sammen, bliver begge Gaarde slaaet sammen, og I bliver nogle af Sognets rigeste Folk. Hvad er Morten? Han har en fortrukken Musikant til Far, som jeg kun har beholdt i mit Brød for hans Kones og mange Børns Skyld. Tror du, at jeg vil i Svogerskab med Mads Skilt. Morten er nok en Karl, men han ejer intet andet end de bare Næver. Det er

en nydelig Svigersøn, du har tænkt at skaffe mig. Nej, før skal jeg gaa fra Gaard og Grund, før jeg skal i Svogerskab med Mads Skilt.

— Ja, men lille Far, vi elsker hinanden. — Jeg bryder mig ikke om nogen anden i hele Verden end Morten. Han er saa god og dygtig og har et Hjerter af Guld.

— Ja, men det er nok ogsaa det eneste Guld, han nogensinde faar.

— Maaske, men det skal du vide, jeg gifter mig ikke med andre. Tror du, at jeg vil have Jørgen; han er skikkelig og god, men et rigtig Flødeskæg, der altid hænger i sin Moders Skørter. I kan maaske slæbe mig for Alteret med Jørgen, men der siger jeg Nej.

— Er du rent fra Sans og Samling, Pige? Du skal vide, at hvis du trodser mig og tager Morten, saa gør jeg dig arveløs.

— Vi venter, til jeg bliver fuldmyndig, og saa tager jeg Morten, sagde Dagmar og løb grædende ud.

Barbara stod grædende med Forklædet for Øjnene og prøvede at tale Manden til Rette, men intet hjalp.

— Det bliver, som jeg har sagt, færdig! sagde Per Hansen.

Da Dagmar senere listede sig til at fortælle Morten om Udfaldet, siger han: — Ja, det tænkte jeg nok, men vil du vente paa mig nogle Aar, til jeg har tjent noget?

— Jeg vil vente, saa længe det skal være, for jeg vil kun have dig, bare du ikke glemmer mig, for nu jager Far dig nok af Gaarden.

— Nej, dig svigter jeg ikke, men hvad jeg vil, ved jeg ikke endnu, men i Morgen stikker jeg af ind til Hovedstaden. Der maa være Brug for en rask Mand. Jeg skal nok skrive til dig, men det er nok bedst, at jeg sender Brevene hjem til Mor, hun holder med os.

— Ja, men det gør min Mor ogsaa, sagde Dagmar og klyngede sig ind til ham.

— Det er jeg glad ved, men kom Brevene til Gaarden, kunde din Far opsnappe dem, saa du maa hente dem hos Mor.

Efter en rørende Afsked gik de hver til sit Hjem.

Næste Morgen, da Per Hansen kaldte paa Folkene, var Morten borte til stor Lettelse for Per, der havde tænkt sig at jage ham paa Porten — nu slap han for det.

Da Morten kom hjem og fortalte alt, blev Faderen saa vred, at han bandede paa, at han nok skulde klare sig uden den rige Bonde. Jeg skal vise ham, at jeg ikke er fortrukken. Herefter ikke en Snaps eller »Sort« til mig.

— Bare du kan holde det, sagde Konen, saa var det da en Guds Lykke for os.

— Jo, du skal faa at se, at Mads er standhaftig.

Han holdt fra den Stund helt op med at drikke og svire, selv om han stadig spillede til Gilder og Dans. Mange vilde friste ham, men han sagde stadig: Nej, jeg er standhaftig. Det blev ved saa længe, at man kaldte ham Mads Standhaftig i Stedet for Mads Skilt, og det var han stolt og glad ved, da han hørte det. — Han fik straks en anden Daglejerplads. Det gik fremad økonomisk, og nu var der igen Glæde til Huse i det lille Hjem, hvor kun den yngste, »Skrab-

kagen«, endnu ikke havde Plads hos Fremmede, men hun passede Huset, naar Mor var ude at tjene en Dagløn.

Se, Morten Standhaftig retter sig paa sine gamle Dage, sagde man. — Der stod ligefrem nu Respekt om ham for hans Standhaftighed og Flid.

Morten tog ganske rigtig Dagen efter Billetten til Hovedstaden, fik Arbejde som Havnearbejder, lagde Penge op, da han levede meget spartansk; men han syntes, at det gik lidt for smaat. Han og en Kammerat blandt Havnearbejderne blev enige om at søge den store Chance i Amerika. Pengene til Billetten vilde de gerne spare, og endelig lykkedes det Kammeraten og senere Morten »at arbejde sig over«, saa sparede Pengene, som han ikke havde for mange af.

Indløbet til New Yorks mægtige Havn med Frihedsgudinden var ved at tage Pusten fra ham. Han drev nogle Dage rundt i den store By med de skyhøje Huse; men det tog paa Pengene, og en skønne Dag tilbød han sig som Tallerkenvasker i den Shop, hvor han spiste sine faa og tarvelige Maaltider. Det var en stor Folkerestaurant, saa der var nok at bestille. Chefen antog straks den alvorlige Dansker, der hverken drak Whisky eller Gin. Her arbejdede han i tre Maaneder og havde da samlet sig et Par Hundrede Dollars. Samtidig havde han set sig godt om i Byen efter andet Arbejde. Han kom ind paa en stor Møbelfabrik, var snild paa Fingrene, og snart lærte han det forcerede Arbejdstempo. En af Svendene og han blev gode Venner, startede senere selv en lille Møbelfabrik, og det gik stadig fremad.

Men Længselen efter Dagmar og efter Hjemmet nagede ham.

I Brevene hørte han om, hvorledes Forholdet mellem Dagmar og hendes Far blev mere og mere spændt, da denne stadig pressede paa, for at hun skulde gifte sig med Jørgen. Den anden tænker aldrig mere paa dig, du faar jo aldrig mere Brev fra ham — troede han da, idet han intet vidste om Brevcentralen hos Mads Standhaftig.

Tilslidst blev det hende uudholdeligt, saa hun pludselig rejste til Aarhus, hvor hun havde taget Plads hos et ældre Ægtepar. Saa snart Morten fik Brev herom, tænkte han: Nu skal det være!

Han fik hurtigt afviklet sine Forhold i Amerika, solgte sin Halvdel af Virksomheden til sin Kompagnon og købte Billet til Skib fra New York, saa han kunde være hjemme et Par Dage før Jul, men samtidig telegraferede han til Dagmar: »Sig straks din Plads op — kommer til Jul — vi gifter os i Kolby Kirke, og saa kan vi tage over Dammen til U. S. A., her er Muligheder«.

Dagmar sod i Frihavnen for at modtage ham, og det kan nok være, at de var lykkelige ved Gensynet.

Men da de kom til at tale om Giftermaal, sagde Dagmar: Jeg vil ogsaa saa gerne have Fars Samtykke, men nægter han det, tager jeg dig alligevel.

— Well, well, saa siger vi det, men din Far skal ikke have noget at vide om mine Dollars, jeg er kun Mads Skilts Søn.

— Nej, du er Mads Standhaftigs Søn, og saa fortalte hun Historien om Navneskiftet, som glædede ham.

Saa gik de paa Indkøb i den julestraalende Hovedstad, men næste Dag gik Turen hjem til Kolby. Det var netop den 24. December, saa der var Trængsel i Tog som paa Skib; men det gjorde intet, syntes de, at de maatte staa op det meste af Vejen; thi de havde saa meget at tale om efter de 5 Aars Adskillelse. Der blev overstrømmende Glæde i det lille Hus, som i Forvejen var fyldt af Børn og Svigerbørn, da den ældste Søn og hans Hjertenskær traadte ind, for de vidste jo ikke bestemt, hvornaar Amerikasønnen kom, og han havde endda Dagmar med. Heldigvis havde Mor Inger rigtig braset op til Julen, for nu sad de jo meget bedre i det.

Da hele Familien var samlet om Langbordet med Fatter for Bordenden, sagde han: Vi kunde ikke faa en bedre Julegave end have jer alle, Børn og Svigerbørn og de tre smaa Rollinger til Børnebørn samlet i vort lille Hjem. Ja, Mor, det er en lykkelig Stund for os, at vi ogsaa skulde opleve, at Morten kom hjem til os og endda med Dagmar.

Vi ønsker jer Guds Velsignelse. Vi har altid været en sangkær Familie, lad os nu begynde med en af vore gamle Julesalmer: »Julen har bragt velsignet Bud«.

Derefter tog man fat paa Julemaden: Gaasesteg og Rødkaal serverede Mor. Da alle var mætte, fortsatte man med Julesalmer og Sange.

Paa een Gang opdagede Morten, at hans Elskede sad med Taarer i Øjnene. Hvorfor dog?

— Jo, jeg længes jo efter Mor, som er paa vor Side —

og efter Far, for han er jo dog Far og tror, at han vil mit bedste.

— Saa gaar vi over og ser, om han nu vil nægte os sit Samtykke, men een Betingelse stiller jeg: Han maa ikke faa at vide, at det er gaaet mig saa godtovre i Amerika.

De listede saa afsted over i Gaarden. Fra Gaardspladsen kunde de se ind i Stuen med de utildækkede vinduer, og der sad Per og Barbara. Han læste højt af Postillen, eller var det i Salmebogen, men de saa begge saa travrige ud.

— Jeg fryser, sagde Dagmar, og de listede sig ind i Kostalden, men her var Trofast. der straks tog paa Vej med Glædeshyl, da den kendte dem begge to.

Inde i Stuen spidsede det gamle Ægtepar Øren. Skulde der være Tyve ude i selve den hellige Julenat? Per fik Staldlygten ned fra Knagen, tændte den og gik over Gaarden, mens Barbara angst fulgte lidt bagefter.

Da han aabnede Stalddøren, saa han et Par mørke Skikkelser sidde tæt omslyngede paa et Knippe Halm.

— Hvem der, raabte han. Er det Tyve, saa kom frem. I skal intet komme til at lide for det; thi det er Juleaften.

— Ja, sagde Morten, det er din gamle Karl, Morten. Nu kan du selv om, om du vil kalde mig Tyv, saa bliver det i alt Fald Hjertetyv, for jeg har taget din Datter. Giver du ikke dit Samtykke — well, well — saa gaar vi herfra, og saa vil Dagmar komme til at lide af Hjemve efter jer, som hun allerede gør det.

Barbara var glad overrasket kommet frem til Stalddøren og sluttede snart Datteren i sine Arme: Hvor har vi dog længtes efter dig, vor eneste. Lad os nu give de Unge vor Velsignelse, Per.

— Ja, ja da, sagde Per, saa til Lykke da. Det har ogsaa været strenge Aar for Mor og mig at komme igennem; men jeg stiller een Betingelse,

— Well — og det er?

— At du skal overtage Gaard og Grund, inden jeg giver mit Samtykke.

— Ja saa, jeg havde ellers tænkt, at vi skulde bryde os en Bane i Amerika.

— Sig ja, min kære, elskede Ven, husk det er mit Barn-domshjem.

— Ja, saa slaar jeg til, og saa bliver den gamle Slægtsgaard alligevel i Slægten.

— Til Lykke, Børn. Se, nu har jeg holdt, hvad jeg for fem Aar siden sagde.

— Hvad sagde du, Far?

— Jeg sagde, at saa længe jeg havde Gaard og Grund gav jeg ikke jer mit Samtykke. Det har jeg holdt, og jeg holder ogsaa det andet, at jeg aldrig vilde i Svogerskab med Mads Skilt, for nu bliver det med Mads Standhaftig.

Lad os nu gaa ind i Stuen i Stedet for at staa her i Kostalden, men Trofast maa med, for han har jo ogsaa sin Del af Skylden for, at det hele gik saa godt.

Nu maa du, Morten Svigersøn, løbe hjem og hente hele Familien, mens vi to Gamle og Dagmar faar Kaffeledlen paa og Bordet dækket med Mors gode Kager.

Det blev den herligste Juleaften i den gamle Gaard. Der var en Mængde Spørgsmaal at stille til Amerikaneren,

og da Per hørte om hans mange gode Dollars, udbrød han:

— Eet ord maa jeg tage i mig, og det er det, jeg sagde i Vrede, at Morten aldrig kom til at eje Gods eller Guld, og nu er han en af Sognets rigeste Mænd.

— Ja, det er jeg, ikke for Gaards og Penges Skyld, men nu har jeg faaet Verdens bedste Pige — det kan ikke hjælpe, at du protesterer, for du holdt trofast ved den fattige Karl.

— Skal vi saa synge: Nu har vi Jul igen, nu har vi Jul igen; thi det blev vel nok en glædelig Jul for os alle, sagde Mads.

— Ja, det er vor bedste Jul, sagde Per. Nu kan vi rigtig fejre Julen. Og saa sang de, saa det klang ud over Byen:

Nu har vi Jul igen.

Allerede Dagen efter gik Per og Mads til Præsten for som Forlovere at bestille Lysning og Bryllup; thi Per vilde, at Brylluppet skulde staa paa Barbaras Fødselsdag den 15. Januar. 2. Juledag blev der lyst første Gang for Pigen Dagmar Hansen og Gaardejer Morten Sørensen, begge af Kolby.

Det blev et ordentligt Gilde, som Per Hansens holdt for deres eneste Barn, og Mads vilde endelig spille til Sønnens Bryllup — det holdt han standhaftig paa.

— Naar Enden er god, er altid godt, sagde Barbara, og det var de alle enige i.

LUFTFOTO

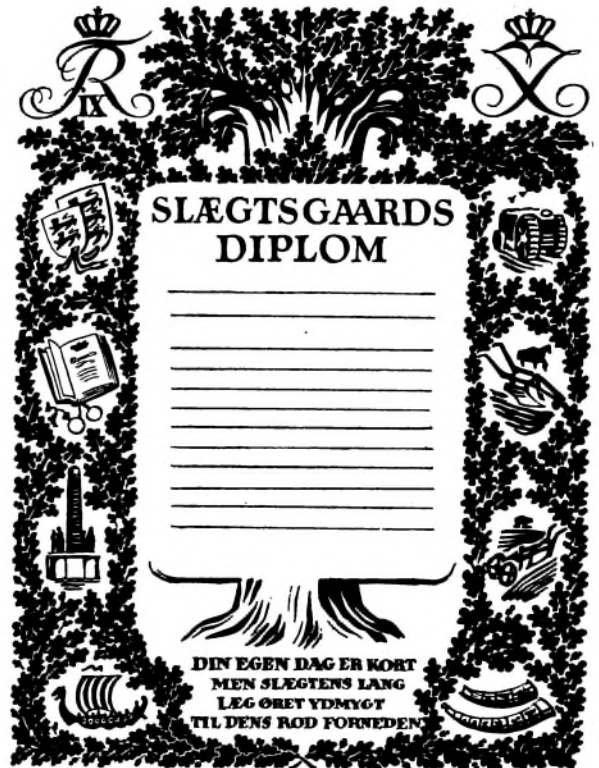
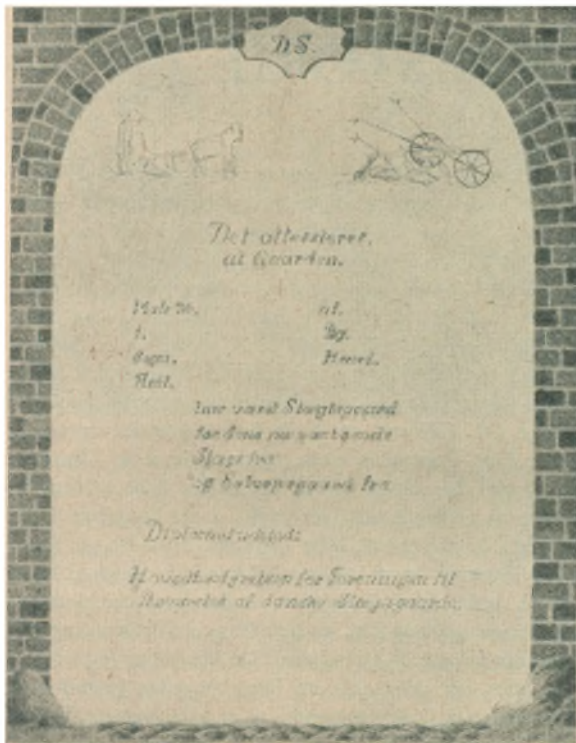
Sylvest Jensen

HILLERØD

Vi har over 150.000 forskellige landejendomme i vort arkiv, der stadig opbevares.

Vi modtager bestilling paa luftfotografering overalt i Danmark.

RING TIL HILLERØD 1276

Slægtsgaards-Diplom

I Henhold til Foreningens Love har Foreningens Medlemmer, hvis Ejendom har været i Slægtens Eje i mindst 100 Aar, Ret til af Foreningen at faa udstedt et Slægtsgaards-Diplom.

Meningen med et Slægtsgaards-Diplom er at ære Mindet om de Slægtsmedlemmer, som i Tidens Løb har ejet, virket med og nedlagt deres Arbejde paa Slægtsgaarden.

Betingelserne for, at en Slægtsgaard kan faa udstedt et Slægtsgaards-Diplom, er, at der foreligger en af Foreningens Slægtsarkivar anerkendt Undersøgelse af Besiddernes Navne, Data og Ejerforhold i Tidens Løb. Det skal her anføres, at Besiddere, der har haft Gaarden i Fæste, tæller med paa lige Linie med Besiddere, der har ejet Gaarden som fri Ejendom. De af vore Foreningsmedlemmer, som har eller vil faa deres Slægts- og Gaardhistorie undersøgt igennem Foreningens Slægtsarkiv (bedste og billigste Maade) vil foruden Slægtsgaard-Diplomet faa en medfølgende Mappe, indeholdende Resultaterne af de foretagne Undersøgelser.

Foreningens Hovedbestyrelse har foranlediget fremskaffet forskellige Udkast til et Slægtsgaards-Diplom. To af disse Forslag gengives i formindsket Størrelse (den virkelige Størrelse vil blive ca. 30 × 40 cm), og man anmoder nu Medlemmerne om til Foreningens Kontor i København at meddele, hvilket af de to Forslag, de synes bedst om. Det For-

slag, som faar flest Stemmer, vil blive trykt og anvendt ved Udstedelse af Slægtsgaards-Diplom. Det er Hovedbestyrelsens Ønske, at det Diplombeforslag, som vælges, nærmere bliver udarbejdet, smukt trykt og i det hele taget udstyret paa en saadan Maade, at de Slægtsgaardsejere, som faar Diplomet, vil ønske at lade det indramme og hænge op paa Væggen i deres Hjem. Paa Pladsen i Diplomets Midte opføres Gaardens Matrikulsnumre (Navn), Stedbetegnelse, Navne paa de forskellige Ejere m. m. — alt efter nærmere Aftale med hver enkelt.

Til de to nævnte Diplombeforslag skal bemærkes følgende:

Forslag 1 er fremskaffet af Slægtsgaardsarkivets Leder, Arkivar P. K. Hofmansen.

Diplomet forestiller en Port til en Gaard.

Forslag 2 er udarbejdet af Firmaet Egmont H. Petersen, Kgl. Hof-Bogtrykkeri, København, med Assistance af Tegneren Guttorm Pedersen.

Meningen med dette Forslag er, at de forskellige Tidssnit kendetegnes ved Billeder i en Ramme med Tegning af et Egetræ og med Egeløv. Billederne til venstre i Rammen kendetegner Genforeningen (Danmarks og Sønderjyllands Vaabenmærker), Grundloven, Stavnsbaandets Løsning og et Vikingskib (henviende til, at Slægtsgaarde kan gaa tilbage til Vikingetiden). Til højre i Rammen findes Bille-

JAGTGAARDENS HISTORIE

Sluttet

Peder Aagesen kender vi ogsaa fra de ældste Jordebøger over Københavns Len, 1611 og senere. I Jordebogen fra 1620 staar hans Enke anført som Beboer af Gaarden, »Kirstenne, Peder Aagesens«, men derefter optræder der en ny Fæster ved Navn *Iver Pedersen*. Han havde vist tidligere været Ladefoged ved Frederiksborg, thi der findes et Kongebrev fra 5. Januar 1619 til Lensmanden paa Københavns Slot, hvori berettes, at Ladegaardsfogden paa den store Ladegaard ved Frederiksborg har anmodet om, at han maatte faa Kongens Gaard i Ganløse, som afdøde Peder Aagesen sidst havde. Lensmanden skal lade Fogden faa Gaarden i Fæste for aarlig Landgilde, som hans Formand har haft den, men dog kun saafremt Peder Aagesens Enke vil give sit Samtykke dertil.

Gennem de gamle Lensjordebøger faas der ogsaa Oplysning om *Landgilden*, og der viser sig paa dette Omraade at være en interessant Forskel paa Jagtgaarden og de øvrige Gaarde i Ganløse. Medens disse nemlig alle yder samme Landgilde: 1½ Pund Rug, 1½ Pund Byg, 1 Lam, 1 Gaas, 4 Høns og 4½ Mark, saa ydes der af Jagtgaarden: 4 Pund Byg, 1 Lødigmark og 5 Tønder Havre. Desuden gives der af hele Byen: 1 Tønne Smør og 11 Snes Æg. Aarsagen til, at Landgilden af Jagtgaarden afviger fra alle de andre Gaarde, er utvivlsomt den, at denne Gaards Landgilde en Tid har været helt eller delvis eftergivet og derefter er blevet fastsat paany, medens de andre Gaardes Landgilde er uforandret fra Middelalderen.

---

der af Redskaber fra de forskellige Tidsafsnit samt en Tegning af Guldhornene.

Det første Forslag er saaledes ganske enkelt, medens det andet er mere sammensat. Der er ikke taget Bestemmelse, om det udvalgte Diplom skal trykkes i en eller flere Farver. Til Forslag 1 er foreslaaet Farven paa Mursten i Portrammen, og til Forslag 2 er fremsat Forslag til, at Egeløvet trykkes i en brunlig eller vissengrøn Farve og Motiverne i en graa Farve.

Hovedbestyrelsen ønsker at høre Foreningsmedlemmernes Mening om Diplomsagen og Besvarelse af følgende 3 Spørgsmaal:

1. Bør Foreningen udstede Slægtsgaardsdiplomer?
2. I bekræftende Fald: Bør Forslag 1 eller 2 vælges?
3. Ønskes der indgivet Bestilling paa et Slægtsgaardsdiplom?

Medlemmerne bedes meget om til Foreningens Kontor — Adresse: »Dansk Slægtsgaardsforening«, *Købmagergade 67-69, København K* — inden 14 Dage efter nærværende Blads Modtagelse skriftligt at meddele Svar paa nævnte tre Spørgsmaal. *Hovedbestyrelsen.*

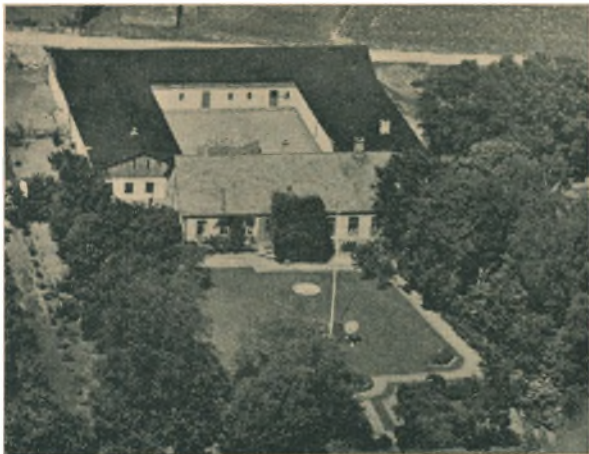
Iver Pedersen boede i Jagtgaarden til engang i 1640'erne, men da Jordebøgerne mangler for en Aarrække paa denne Tid, kan det ikke med Bestemthed siges, hvem hans Afløser som Fæster af Gaarden blev. Muligvis har det været den *Lars Villumsen*, som opgives at have været Fæster en Tid før 1688. Ogsaa i Iver Pedersens Tid har Jagtgaarden været benyttet til Opholdssted for Kongen under Jagten. 18. Februar 1625 skrives til Lensmanden, at han skal møde i god Tid i *Ganløse* med Bønderne nu førstkommende Mandag (21. Februar) og skaffe Folk baade der og andre Steder, *hvor Prinsen vil jage*. Prinsen (d. v. s. Christian den Fjerde) har altsaa fortsat sin Faders Skik at benytte Ganløse til Udgangspunkt for Jagten i det kongelige Jagtomraade i Nordsjælland. Men ellers var de Tider, da Kongen af Danmark jævnt og bramfrit kunde færdes i en Bondegaard, forbi. Med *Enevældens* Indførelse hævedes Kongens Person snart op i et saa højt Plan, at fri Omgang med jævne Bønder var en Umulighed. De kongelige Jagter fortsattes, men der udnævntes nu flere kongelige Jægermestre og en kongelig Overjægmester til at lede Jagterne; under disse Omstændigheder er det klart, at den gamle Jagtgaard i Ganløse ligesom de andre Jagtgaarde kom til at spille en noget anden Rolle ved Kongejagterne.

Men Jagtgaarden var dog i nogle Aar endnu af Betydning for Jagten og Skoven, thi her boede Skov- og Sognefogden, en og samme Person, *Hans Villumsen*, fra omkring 1688 til sin Død i 1727.

Hans Villumsen var en betydelig Mand i sin Tid. Ikke alene var han Fæster af Sognets største Gaard, der i Matriklen af 1688 regnedes for dobbelt saa stor som de andre Gaarde i Ganløse og ansattes til ikke mindre end 17 Td. og 5 Skæpper Hartkorn, men han var ogsaa Fæster af Sognets Konge- og Kirketiender, og Registreringen af hans Dødsbo, der foregik den 23. December 1727 (Københavns Kytterdistrikts Skifter i Landsarkivet) viser, at han var en særdeles velhavende mand. Og saa giver kirkebogens guldene blade os desuden Anledning til en Formodning om, at han har nydt en Anseelse i Sognet, som har beroet paa mere end Rigdom og Indflydelse som Skov- og Sognefoged, Gang paa Gang træffer vi nemlig *Hans Villumsen* inført som Fadder, og det — bemærkelsesværdigt nok — ikke altid hos de velstillede *Gaardmænd* i Sognet.

Det har ikke været muligt at finde Oplysninger om, hvad *Hans Villumsens* Fader har heddet, men hans Mor hed *Maren Pedersdatter*, hun begravdes i Ganløse den 9. Maj 1695. Iøvrigt hed *Hans Villumsens* Hustru *Sidse Sørensdatter*, og han efterlod sig ved sin Død følgende Arvinger:

Karen Hansdatter, hans Datter, der havde været gift med *Morten Pedersen* i Smørumovre, med hvem hun havde to Sønner: *Peder Mortensen*, f. ca. 1706, og *Frederik Mortensen*, f. ca. 1708, der i 1727 opholdt sig hos Morfaderen i

Ganløse og overtog Halvdelen af Gaarden efter ham (se nedenfor). *Bodil Hansdatter*, en Datter, gift med Jørgen Olsen i Vexø. *Birgitte Hansdatter*, en Datter, gift med Jens Hansen, Gaardfæster i Ganløse; han overtog den anden Halvdel af Gaarden efter sin Svigerfader.

Frederik Mortensen, der i 1728 fik Fæstebrev paa Halvdelen af den gamle Jagtgaard efter sin Morfader, blev i 1730 gift med *Anne Hansdatter* fra Ganløse (vistnok Datter af Fæstegaardmand Hans Rasmussen og født 1709). De havde bl. a. følgende Børn: Hans Frederiksen, som i 1758 blev gift med Kirsten Pedersdatter, og Karen Frederiksdatter, der i 1753 blev gift med Jens Hansen i Ganløse. Efterkommere af disse to Børn af Frederik Mortensen bor vist endnu i Egnen. Anden Gang blev Frederik Mortensen gift med Karen Andersdatter, som var mere end 25 Aar yngre end han. I dette Ægteskab var der flere Børn, men der var vist kun een Datter, Birte Frederiksdatter, som overlevede Frederik Mortensen. Med *Frederik Mortensens anden Kone, Karen Andersdatter, kom den Slægt til Gaarden, som endnu bor der*. Dette skete antagelig ved Aar 1757, da deres ældste Barn døbttes i 1758. Vielsen er ikke fundet indskrevet i Ganløse Kirkebog, saa Karen Andersdatter har ikke været fra Ganløse Sogn.

Den 4. December 1766 begravedes »med Ligprædiken« Frederik Mortensen af Ganløse, og nogle faa Maaneder senere var hans forholdsvis unge Enke, som Tidens Skik var, gift igen. Hendes nye Fæstemand og altsaa den nye Beboer af Jagtgaarden var *Hans Jensen*, hvis Forlover (og Fader?) anføres at være Jens Christensen af Lysterup.

Frikøbet af Ryttergodset i Ganløse var fastlagt, før Frederik Mortensen døde, og derfor kom Skødet, hvorved Jagtgaarden blev Selveje, til at lyde paa hans Navn. Skødet godkendtes af Rentekammeret den 30. Marts 1767, *det opbevares endnu paa Slægtsgaarden*.

Hans Jensen var 10 Aar yngre end sin Kone, han var født ca. 1745. De havde vist kun een Søn sammen, nemlig *Frederik Hansen*, født ca. 1769. Han var fra omkring 1800 Ejer og Beboer af Slægtsgaarden.

Frederik Hansen, gift med Inger Larsdatter, havde i hvert Fald følgende Børn: Jens, Niels, Karen, Johanne, Kirsten og Maren. *Niels Frederiksen*, døbt 31. Januar 1802, fik 30.

Dec. 1836 Skøde paa Gaarden. Han var gift med Birthe Andersdatter, født i Ganløse Sogn ca. 1805.

Niels Frederiksen døde 1870, hvorefter Gaarden overgik til Enken, som i 1878 skødede den til sin Svigersøn, *Peter Andersen*, født 8. Maj 1844 i Knardrup, død 3. Aug. 1908 i Slægtsgaarden. Den nuværende Ejer, *Aage Seierø-Andersen*, født 8. Dec. 1887, overtog Slægtsgaarden i 1909 efter sin Moder.

Dokumenter, som opbevares paa Slægtsgaarden „Jagtgaarden“, Matr. Nr. 9 a, Ganløse By og Sogn, Ølstykke Herred

1. Skøde fra Hans Jørgen Dahl, kgl. Maj. Regimentsskriver over Københavns Rytterdistrikt, til *Friderich Mortensen* paa paaboende Gaard Nr. 18, i Ganløse, Hartkorn 8 7 3 1½ og Skov 0 6 1 2½. Trykt Formular. Ratificeret af Rentekammeret 30/3 1767.

2. Skøde, dateret Ganløse 26/7 1800, hvorved Husmand Peder Christensen skøder til Ungkarl Morten Jensen i Ganløse en Gaards- og Haveplads i Ganløse for 130 Rdl. Pladsen er 28/3 1783 af Gaardmand Jakob Mortensen tilskødet Peder Hansen, hvis Enke er blevet gift med Sælgeren, Peder Christensen. Der paahviler en Afgift af 1 Rdl. aarlig til Gaardmand Jakob Mortensen og hans Arvinger.

3. Attest eller Bevis for, at *Niels Frederiksen*, Søn af Sognefoged og Gaardmand Frederik Hansen og Hustru Inger Larsdatter, er døbt i Ganløse Kirke 31/1 1802, udskevret af Skolen 1/4 1817 og konfirmeret i Slagslunde Kirke 2. Søndag efter Paaske 1817.

4. Afskrift af »Matrikelsberegningen« over Niels Frederiksens Jorder, Matr. Nr. 9 a, Ganløse, d. v. s. Afskrift af den saakaldte »Sogneprotokol« fra Matrikuleringen til 1844. Dateret Matrikelskontoret 28/9 1841.

5. Skøde fra Jakob Pedersen til Gaardmand Peder Christensen af Ganløse paa Gaards- og Haveplads, som har tilhørt Gaard Nr. 22 i Ganløse By, Htk. 0 0 1 2¾, for 200 Rdl. Dateret Hillerød 5/11 1854.

6. Skiftsbrev i Boet efter Gaardejer *Niels Frederiksen* i Ganløse. Skiftet sluttet 1/3 1870. Enken var Birthe Andersdatter.

Broder: Jens Frederiksen, død som Gaardmand i Ganløse. Børn: Rasmus Jensen 27 Aar, Gaardbestyrer i Ganløse, Kirsten Jensdatter gift med Gaardejer Ole Christensen i Lyngø.

Søster: Karen Frederiksdatter, var gift med Gaardejer Søren Jensen i Uggeløse. Børn: Hans Sørensen (3 børn: Frederik Hansen 14 Aar, Villum Hansen 12 Aar og Karen Kensine Hansdatter 10 Aar), Jens Sørensen, Gaardejer i Uggeløse, Inger Sd. gift m. Gaardmand Poul Pedersen i Øverstorp.

Søster: Johanne Frederiksdatter, g. I Villum Jensen, II Ole Andersen.

Søster: Kirsten Frederiksdatter, g. m. Gmd. Niels Mogens i Lille Værløse.

Søster: Maren Frederiksdatter, g. m. Gmd. Jens Seierø i Knardrup.

Der omtales Skøde fra afdødes Fader, dat. 30/12 1836.

Mandsbjerggaarden

Af P. K. HOFMANSEN

Tegningen af den gamle, hyggelige Gaard, der fra og med »Slægtsgaarden«s nummer for Januar-Februar 1949 smyker Bladets Hoved, er bekostet og skænket Tidsskriftet af Slægtsgaardsbevægelsens gode og trofaste Ven, fhv. Portør J. P. Pedersen, Faarevejle St., og udført 1949 af Tegneren Walter Hviid i Holbæk. Den gengiver den saakaldte *Mandsbjerggaard* (Matr. Nr. 8 a) i Gundestrup, Grevinge Sogn, Ods Herred, Holbæk Amt. Indtil 27/4 1927 var denne Gaard i Besiddelse af en Slægt, som siden 6/11 1763 havde haft sit Hjem paa den, og der skal i det følgende fortælles lidt om Gaarden og dens Beboere ned gennem Tiderne.

Indtil Lammefjordens Udtørring 1875 ødelagde Landskabets oprindelige Udseende og dermed ogsaa dets Skønhed, brede Fjorden sit Vandspejl helt ind til Gaardens Enemærker og tillod et pragtfuldt Udsyn over mod Hagedsted og Gislinge i Tuse Herred. Fra 1878 har Gaarden som en ringe Kompensation for al denne Skønhed haft en Lod (Matr. Nr. 26 a) af den udtørrede Fjordbund.

Da Danmarks Krig med Sverige blev afsluttet ved Freden i København 1660, var der overalt i Landet i større og mindre Antal forladte Gaarde og næsten folketomme Landsbyer, hvis Beboere kun frygtsomt og faatallig søgte tilbage. Mandsbjerggaard havde tidligere været beboet af bønderne *Morten Nielsen* og *Peder Sørensen*, men ved Matrikuleringen 1664 nævnes den som øde og forladt.

Dens Hartkorn blev ansat til 10 Tdr., men da den omtalte Matrikel straks viste sig ubrugelig som Grundlag for en nogenlunde ligelig og retfærdig Jordbeskatning, begyndte man i 1680'erne at udarbejde en ny Matrikel paa Grundlag af en Opmaaling og Vurdering af de enkelte Jordstykker. I Markbogen til denne nye Matrikel oplyses det, at Gundestrup By havde tre Marker kaldet »Holme Vang«, »Lille Vang« og »Strandvang«, og i Lillevangen nævnes »Mandelbiers Aas«, der rimeligvis har givet Gaarden sit Navn. Dens Fæster *Svend Laursen* havde ialt 28 Agre paa denne Aas, hvis Bonitet blev karakteriseret som ringe Havrejord, der kun blev tilsaaet hvert 12'te Aar. Gaardens samlede Jortdilliggende var ca. 29½ Tdr. Land, men den havde intet Fiskeri og Tørveskær og ingen Stavrehugst. Den hørte under Dragsholm Slot og fik i den nye Matrikel Nr. 16 med 6 Tdr. 1 Alb. Hartkorn. I Gundestrup By fandtes paa dette Tidspunkt tre saakaldte Skvatmøller, hvoraf *Svend Laursen* havde en, men ingen af disse smaa Vandmøller kunde døg male undtagen i Efterhøstens Tid, og naar Tøvinteren satte ind.

Da Grevinge Kirkebog først begynder 1712, kan det desværre ikke oplyses, hvornaar *Svend Larsen* døde, men Gaardfæstet blev overtaget af Sønnen *Mads Svendsen* til 1707, da denne i Stedet for fik en mindre Gaard i Gundestrup i Fæste. Mandsbjerggaard overgik til Broderen *Jens Svendsen*, der imidlertid allerede 1710 forlod den og fik Fæstet paa en større Gaard i Frenderup.

Gaardens næste Fæster hed *Mads Jacobsen*, og han blev 3/7 1718 gift i Grevinge Kirke med *Maren Nielsdatter* fra Torrendrup. Den 7/2 1723 blev dette Ægtepars Søn *Jens Madsen* døbt, og som Fadder optraadte bl. a. ogsaa ovenfor nævnte *Mads Svendsen* i Gundestrup. *Mads Jacobsen* døde 1761 og blev begravet 28/10 s. A., hvorpaa Gaardfæstet blev overdraget Sønnen *Jens Madsen*. Denne giftede sig 6/11 1763 som Ungkarl med *Søren Olsens Datter Kirsten Sørensdatter* (f. i Herrestrup 28/3 1745) i Gundestrup, og med hende kom den Slægt til Gaarden, der beboede den uafbrudt til Salget 1927. I Ægteskabet fødtes en Datter, kaldet *Maren*, 1764, men hun døde samme Aar, og den 22/6 1770 fandt Faderen *Jens Madsen* selv sin Grav paa Grevinge Kirkegaard, kun 47 Aar gl. Allerede 11/7 s. A. trolovede Enken *Kirsten Sørensdatter* sig med Ungkarl *Niels Jensen* fra Egebjerg Sogn, der var født 12/11 1748 som Søn af *Jens Andreassen* og Hustru *Inger Pedersdatter* i Hølkerup. Ægteskabet kom dog ikke i Stand, da *Niels Jensen* døde 3 Maaneder efter Troløvelsen og blev

Mandsbjerggaardens Stuehus set fra Gaardspladsen.
I Portaabningen ses de gamle Aftægtstuers Vinduer, jvf. „Slægtsgaarden“s Hoved.

begravet paa Grevinge Kirkegaard 10/10 1770, 22 Aar gl. Kirsten Sørensdatter *vilde* imidlertid giftes og trolovede sig endnu den 18/11 s. A. med Ungkarl *Niels Pedersen*, født i Gundestrup 1/9 1743 som Søn af Peder Laursen. Bryllup'et fandt Sted 6/1 1771, og Niels Pedersen drog derefter ind som Mand paa Mandsbjerggaarden. Dette Ægteskab blev velsignet med fire Børn, der i Daaben fik Navnene Jens (f. 26/8 1771), Kirsten (f. 20/9 1774), Dorthe (dbt. 1/2 1778) og Anne (dbt. 6/1 1782). Niels Pedersen døde som Kronens Bonde paa Gaarden 1788 (begravet 30/3 d. A.), 46 Aar gammel. Paa den Tid bestod Gundestrup By af 11 Gaarde og 2 Huse med Hartkorn samt 8 jordløse Huse. Alle Gaardene havde hver 6 Tdr. 3 Skp. 2 Fd. 1 Alb. Ager og Engs Hartkorn og $2^{2/11}$ Alb. Mølleskylld.

Kirsten Sørensdatter trolovede sig for fjerde Gang, og denne Gang faldt Valget paa Ungkarl *Ole Nielsen* fra »Lyngbye« (= Lynghusene) i Grevinge Sogn, der var født 1/1 1759 som Søn af Niels Pedersen i Atterup. Parret blev gift 18/10 1789, og ved Folketællingen 1/2 1801 beboede det Gaarden og havde en Karl og to Piger som Tjenestefolk. Den ene af Pigerne var Husmoderen Kirsten Sørensdatters 15-aarige Broderdatter Ane Olesdatter, født i Aastofte, Asnæs Sogn, 1786 (dbt. 18/6 1786) som Datter af Bonde og Gaardbeoer Ole Sørensen og Hustru Dorthe Handsdatter, der for det meste havde tilbragt sin Barndom hos Fasteren paa Mandsbjerggaarden. Denne døde 1813 (b. 29/12 d. A.) efter 3 Maaneders Sengeleje, 70 Aar gl. Enkemanden Ole Nielsen var da 54 Aar gl., og den 23/1 1814 trolovede han sig med ovenfor omtalte Pige i Gaarden *Ane Olesdatter*, der var 28 Aar. Som Forlovere for Parret optraadte Ole Nielsens Broder, Gaardmand Jens Nielsen i Atterup og Fæstemøns Fader Ole Sørensen, der endnu 1801 var Gaardmand i Aasofte, men nu Husmand i Atterup. Bryllupet fandt Sted i Grevinge Kirke 6/3 s. A., og i Ægteskabet fødtes Børnene Kirsten (f. 1/10 1814) og Dorthe (f. 25/2 1817).

Ole Nielsen døde som Gaardmand i Mandsbjerggaarden 7/2 1833, 74 Aar gl., og ved Skiftet efter ham blev Ejendommen vurderet til 279 Rbd. 36 Sk. De to Døtre arvede hver 61 Rbd. 30 $\frac{1}{2}$ Sk. Sølv og fik Gaardmand Hans Nielsen i Engelstrup til Formynd. Enken Ane Olesdatter beholdt Gaarden, og ved Folketællingen 18/2 1834 havde hun den 28-aarige Anders Nielsen hos sig som Tjenestekarl. Han var født 13/4 1806 som Søn af Gaardmand Niels Nielsen og Hustru Kirsten Gregersdatter i Ostrup. Desuden opholdt Enkens 44-aarige Søster Ellen Olesdatter sig som Enke og Indsiddet paa Gaarden og havde sin 8-aarige Datter Ane Johansdatter hos sig.

Anders Nielsen omtales af Provst Th. Rasmussen som »den gudfrygtige unge Karl, der blev begavet med en Bibel af Stistrups Legat«. Den 23/1 1935 blev han i Grevinge Kirke gift med Madmoderens Datter *Kirsten Olesdatter*. De nygifte blev boende paa Mandsbjerggaard, som Ane Olesdatter fik overdraget af Statskassen ved Arvefæsteskøde af 5/4 1849 og derefter ved Skøde af 23/6 s. A. overlod til Datteren og Svigersønnen.

Imidlertid var der i Anders Nielsens og Kirsten Olesdatters Ægteskab født Børnene Karen (f. 2/3 1835), Ole (f.

30/11 1844) og Kirsten (f. ca. 1848). Ved de to første Børns Daab nævnes Faderen henholdsvis som Indsiddet og Gaardbestyrer i Gundestrup. Hans Hustru Kirsten Olesdatter døde 9/8 1853, 39 Aar gl., og Husfaderens gamle Svigermoder Ane Olesdatter overtog igen sammen med hendes Datterdatter *Karen Andersdatter* Husets Styrelse. Dette Forhold vedvarede til 23/6 1865, da sidstnævnte i en Alder af 30 Aar giftede sig med den 27-aarige Ungkarl *Ole Madsen*, der paa det Tidspunkt var Tjenestekarl hos Skolelærer Schou i Grevinge. Han var født i Høve, Asnæs Sogn, 25/1 1838 som Søn af Gaardmand Mads Madsen og Hustru Kirsten Mogensdatter. Efter Traditionen fra 1835 blev de nygifte boende i Gaarden, hvor deres Datter Ane Kirstine Madsen fødtes 29/1 1866. To Aar senere giftede Anders Nielsens Søn *Ole Andersen*, der ogsaa stadigvæk havde opholdt sig hjemme i Fødegaarden, sig den 8/4 1868 med Gaardmand Mads Andersens 27-aarige Datter *Ellen Kirstine Madsdatter* fra Sneglerup.

Efter Ansøgning af 26/9 1868 og ved Bevilling af 9/12 s. A. fik Anders Nielsen Lov til at dele Mandsbjerggaarden mellem Svigersønnen og Sønnen. Ole Madsen skulde beholde den gamle Gaard med Hovedparcellen (Matr. Nr. 8 a) paa 3 Tdr. 1 Fd. $\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn, medens Sønnen Ole Andersen skulde have en Parcel (Matr. Nr. 8 b) paa 16 $\frac{1}{2}$ Tdr. Land med 1 Td. 3 Skp. 1 Fd. 2 Alb. Hartkorn. Ved Skøde af 26/6 1869 overdrog Anders Nielsen da den gamle Gaard til Svigersønnen Ole Madsen. Nu sad baade han og hans gamle Svigermoder Ane Olesdatter som Aftægtsfolk i Mandsbjerggaardens Aftægtsstuer. Sidstnævnte døde 19/10 1870, 85 Aar gl., medens Anders Nielsen levede til 19/4 1876.

Just i de spændende Januar dage 1875, da Lammefjordens Vandflade begyndte at formindskes, fødte Ole Madsens Hustru Karen Andersdatter ham den 21/1 en Søn, der blev kaldet Mads Peter, men som til Forældrenes Sorg døde 2 Dage efter. Husmoderens Søster Kirsten Andersdatter opholdt sig ved Folketællingerne 1880 og 1890 som ugift i Gaarden og fik sit Forsorg der.

Mandsbjerggaardens Stuehus set fra Sydøst. Øverstestuen findes i Gavlen og havde i ældre Tid den skønneste Udsigt ud over Lammefjorden.

Ole Madsens og Karen Andersdatters eneste Barn, Datteren *Anna Kirstine Madsen*, blev 5/5 1890 gift med Ungkarl *Anders Hansen* fra Herrestrup, der var født 1/12 1861 som Søn af Husmand Hans Andersen og Hustru Inger Marie Larsdatter i Grevinge Lynghuse. I dette Ægteskab fødtes flere Børn, bl. a. Sønnerne *Peter Alfred Hansen* (f. 18/3 1893) og *Karl Johannes Hansen* (f. 9/6 1895). Datteren *Marie Hansen* har optaget Navnet *Mandsbjerg* som Slægtsnavn for sig og sine Efterkommere.

Ole Madsens Hustru Karen Andersdatter døde 23/1 1895, og allerede 4/9 1898 fulgte Svigersønnen Anders Hansen efter. Hans Enke Anna Kirstine Madsen arvede Mandsbjerggaard ved Skifte efter Faderen Ole Madsen 9/5 1913. Hun døde i Gundestrup 3/1 1943, men allerede 15/11 1921 havde hun skødet Gaarden til Sønnen *Karl Johannes Hansen*, der som nævnt ved Skøde af 27/4 1927 afhændede Gaarden til *Hans Olsen*, der igen ved Skøde af 30/9 1930 overlod den til *Thyge Peter Madsen*, der ejede den til 27/3 1935, da dens nuværende Ejer *Karl Petersen* fra Plejerup fik den tilskødet.

Efter at den gamle Mandsbjerggaard i 164 Aar havde været Hjem for en og samme Slægt, gled den saaledes ved Skødet af 27/4 1927 ud af Slægtens Besiddelse og kan desværre ikke mere henregnes blandt Danmarks nuværende gamle Slægtsgaarde. Endnu hviler dog hele den gamle sjællandske Bondegaards hyggelige Stemning over dens fire sammenbyggede Længer. Gennem Porten, i hvilken der findes Indgang til de gamle Aftægtsstuer, naar man ind paa Gaardspladsen, der mod Øst begrænses af det 20 Fag lange Stuehus, i hvis Sydende man finder den store Øverstestue paa 4 Fag. Paa Stuehusets øste Side mod Haven ser man endnu det paasømmede saakaldte Regnebræt, der skulde beskytte Husets Sokkel for Ødelæggelse af Vandet fra Tag-skægget, og op ad den hvidkalkede Mur under de smaarudede Vinduer blomstrer endnu de hvide, duftene Roser, der i ældre Tid var enhver Bondehaves skønneste Prydelse.

Sent Foraar

AF JØRGEN PETERSEN

Per Hansen var en meget velstaaende Mand, hans Gaard var en af de bedste i Byen. Gammeldags blev den drevet, og der blev intet kostet, der var Mulighed for at undgaa. Gift var han ogsaa blevet, om det end skete i en noget fremrykket Alder. Der fortaltes, at hans Far en Gang sagde til ham, at det var nødvendigt med en Kone i Gaarden, og at han maatte se at finde en saadan, hvortil Per svarede, at dette ikke var saa lige til en Sag; han kendte ingen, og Faderen kunde sagtens snakke, han giftede sig jo med Mor.

De gamle døde, og Per maatte til at søge efter Husholderske; de første tre-fire Stykker var der kun fra Høns stod op til Høns fløj paa Pinde, som man siger, og Per var ved at fortvivle. Penge vilde de have til at købe ind for, baade til Husgeraad og saa galt til Paalæg paa Maden, det sidste var næsten ved at tage Vejret fra Per, aldrig havde han hørt noget lignende! I hans Mors Tid kunde man godt nøjes med det Paalæg, der lavedes i Huset. Spegepølse, Rullepølse og Ost, samt Spegesild til Davre. Og den sidste vilde endog have, at der skulde serveres to Retter til Middag! »Nej«, skreg Per, »har vi faaet god Byggrød, er det nok, skal vi ogsaa have stegt Flæsk og Persilledyppe, varer det ikke længe, at jeg kan blive ved Gaarden«.

Saa rejste hun ogsaa, og Per maatte, hvor nødig han end vilde, leje Nabokonen til at ordne det fornødne Kvindfolkearbejde i Huset. Det gik i en Maanedes Tid, men Per vred sig som en Orm hver Lørdag Aften, naar han skulde betale Ugeløn, helst listede han rundt ude i Lo og Stald saa længe, at han havde et svagt Haab om, at hun var gaaet hjem til sit eget, men hun var udholdende og fandt ham hver Gang.

»Een ender paa Fattiggaarden, om det bliver saadan ved«, peb Per, mens Nabokonen erklærede, at hun Fanden flintre hende ikke vilde gaa og slide for en rig Mand for ingen Ting, og saa blev hun ogsaa borte.

Hvordan det gik til, at Trine kom i Gaarde, er egentlig aldrig helt blevet opklaret, Faktum er blot, at hun kom og blev, hun faldt udmærket ind i Husets gamle Vaner, var endnu mere nærig end Per, aldrig var der serveret saa rykt Rugbrød med saa lidt Fedt og Paalæg som fra hendes Haand. Det var endda lige ved, at Per fandt det for meget af Sparsommelighed, men Trine sagde, at det var bedre at spare sig gammel end æde sig ihjel ung, og Per tav.

Der gik nogle Aar, Pers Formue voksede, Sum og Renter i Sparekassen blev hvert Halvaar nøje gennemgaaet, og da de første halvtreds Tusinde var naaet, fandt han, at det baade af sikkerhedsmæssige Grunde samt for det nysgerige Skattevæsen vilde være klogt at flytte den næste, nu paabegyndte Bog, hen i Lokalkassen. Han morede sig saa hvert halve Aar paa det Tidspunkt, hvor de fleste andre Bønder betalte Termin, med at hæve Renterne i Sparekas-

FYENS
DISCONTO
KASSE
ODENSE
STIFTET 1846

DANMARKS ÆLDSTE PRIVATE BANK

sen og gaa længere ned i Gaden til Banken med Summen plus saa meget mere, som nu var samlet sammen.

Trine fulgte nøje med i Formueudviklingen, hvad Per ikke vidste, hun havde opdaget, hvor han gemte Bøgerne, og hun havde sine bestemte Planer for Fremtiden.

Tiden gik, Per var blevet halvtreds, Trine en halv Snes Aar yngre, da det en Dag hændte, at Trine sagde op. Per blev fuldstændig maalløs af Forbavselse. »Hva' si'er du, ve du rejse?« »Ja«, svarede Trine, »jeg kan da selvfølgeligvis itte gaa her te menne Daves Ende uden aa faa noved faa ed!« Og i en arrig Tone fortalte hun saa Per, at hun i de snart ti Aar, hun havde styret hans Hus, kun havde faaet Løn en eneste Gang og strengt taget nu havde saa meget til Gode, at Per daarlig kunde regne ud, hvor meget det var. Pers Hjerne stod helt stille. Det var gaet saa helt naturligt, at Trine bare gik der, hun fik jo Føden, og Tøj skulde hun kun yderst sjældent have. Hvad Pokker skulde hun saa have Penge for? Men Trine førte Slaget videre og var nu klar over, at Per var i Nød. »Du ka' jo give mig«, foreslog hun.

Det skete saa, Per slap for at udrede kontante Penge, beholdt Trine, og det hele kunde fortsætte, som det hidtil var gaet. De rejste til Byen og blev viede, Trine havde taget Sagen i sin Haand, ordnet med Kongebrev og Præst, saa Per behøvede ikke andet end spille den Arbejdsdag og saa for Resten lade Trine raade.

Og det gjorde han Resten af hendes Liv.

Men uden Begivenheder forløb Livet nu ikke. Først skete der det, at Trine en Dag kom og sagde til Per: »Je' ska' ha' en lille, saa'n hen paa Foraaret«. Var Per aldrig før blevet maalløs, blev han det ved denne Oplysning. Hans i Forvejen yderst begrænsede Tankehorisont stødte her paa en Hindring, der aldrig var forekommet hos ham før. Han maatte gaa ud til Kreaturerne for ikke helt at knække sammen i det pludselige Slag. Børn kendte Per slet ikke noget til, selv havde han jo nok en Gang for uendelig længe siden været Dreng, men naar han huskede tilbage til den Tid, hvad han for Resten meget sjældent gjorde, var det noget med at komme tidligt op om Morgenen, hænge i med, hvad han nu kunde bestille, en

enkelt Dag i Skole, stadige Formaninger om at passe vel paa sit Tøj samt at spare paa alt, der skulde købes. Leget havde han, saa vidt han kunde huske, kun meget sjældent. Siden hen havde han aldrig haft nogen Forbindelse med Børn, Udflyttergaard, som det var. Børn kom kun i nødvendigt Ærinde, — og rendte igen, saa hurtigt de kunde. Han var egentlig nærmest flov ved Situationen. »Hva' ve Folk si'e«, tænkte han.

Da Tidens Fylde kom, fødte Trine en velskabt Tøs paa otte Pund. Alt gik langt nemmere, end der var tænkt, og en fem-seks Dage efter var hun atter i sine gamle, vante og daglige Donter.

Somme Tider listede Per sig ind og kiggede ned i den store, grøntmalede Vugge, der havde staaet paa Loftet fra hans Barndomstid. Forsigtigt, naar Trine ikke saa det, listede han en arbejdskroget Pegefinger ned mod den bløde, dunede Barnekind, og da var det, som en hel ny Følelse groede frem i hans sind, noget han aldrig før havde mærket, det var, som der tødte en Skal i ham op, en frosen Klump, der havde ligget og dækket over Spirer, der nu skød frem i hurtigt Tempo. Han, der før var tavs og vrænten, kunde nu pludselig give sig til at snakke med Tjenedstredrenge, ja, saa galt le, det sidste havde nær gjort Drengene bange. Det skete inde i Loen, hvor Per gik og rumstede, pludselig hørtes en underlig knirkende Latter, og da Drengen listede sig til at kikke ind gennem Døraabningen, stod Per og lo, bare lo sin Lykkelatter. »Han æ s'gu blevet skør i Knolden«, tænkte han og lukkede varsomt efter sig.

Aarene gik. Birte, som Pigen hed efter Trines Mor, voksede til, kom i Skole og fik Kammerater. Hun tegnede til at blive en køn Pige, mærkelig nok, for Skønheden trykkede nu ingen af Forældrene. Hun var livlig og kvik, kunde lave et forfærdelig Postyr i det forhen saa stille Hus. Venlig, som hun var, fik hun mange Venner, ogsaa blandt de Voksne. Hun fik ogsaa udvirket, at Kosten i Hjemmet blev bedre; det pinte Trine fælt, men Birte havde baade Øje og Øre for de Fejl, der blev begaaet i Sparsommelighedens Overdrivelse.

Da Birte var 10 Aar, døde Trine. Længe havde hun skrantet, og en Morgen sank hun udslidt af Arbejde og Forsøgelse om paa det kolde Køkkengulv. Faa Timer efter var hun død.

Det er et stort Spørgsmaal, om Per virkelig nærrede nogen Sorg. Han var gennem Aarene blevet indstillet paa at lade Trine ordne alt, hvad Økonomi og Husgerning angik. Hans hele Tilværelse gik før Birtes Tid op i Arbejde, siden blev det anderledes, de to fandt hinanden. Per fik nu den Barndom, han aldrig før havde haft. De blev et Par Sammensvorne, der snød Trine. Per stak Smaapenge til Birte uden at aflægge Regnskab for disse hos »Kassemesteren«. Ja, det gik endda saa vidt, at Per glemte at hæve Renterne i Sparekassen og gaa længere ned i Gaden med dem, før en hel Maaned efter Terminen, og saa beholdt han endda nogle Tikroner for sig selv og Birte, omend med meget daarlig Samvittighed.

En næsten glemt Kusine til Per, der var blevet Enke, kom nu i Huset, og med hende en helt ny Aand. Der kom nye

Møbler, nye Gardiner, Bræddegulve, hvor før det billige Ler havde udgjort Bunden, alt sammen uden at Per protesterede. Ja, han gjorde endda noget, han aldrig før kunde have tænkt sig, han hævede Penge i Banken.

Der begyndte nu ogsaa at komme fremmede Mennesker i det før saa ensomme Hjem, den nye Husbestyrerinde var dygtig og havde set sig godt om i Verden, saa Gæsterne be- fandt sig vel i Pers Hjem.

Bedriften blev passet lige saa godt som al Tid, selv om Per nu ikke hængte sur og tvær over Folkene, kort sagt: en helt ny Tid holdt sit Indtog i den gamle Gaard.

Birtes Konfirmation var en Begivenhed, der vilde have lagt Trine i Graven, om hun ikke havde ligget der i Aare- vis. Per fik nyt Tøj, Birte krævede det, og naar hun tog Per om Halsen, kunde alt opnaas, endda det, som hun ikke egentlig tilsigtede, at faa Glædestaarer til at glide ned ad de stubbede Kinder. Der blev stegt og bagt, pudset op ude og inde, beredvilligt lukkede Per sin Tegnebog op. Nogen Tid før havde Per været et Ærinde i Købstaden, mod al Sædvane fik Birte ikke Lov at komme med, og da hun lige- som saa et underfundigt Glimt i Faderens Øjne, trængte hun heller ikke paa. Han kørte af Sted i den gamle »opsvejfede Vogn«, havde to Bæster for — Pers Heste var i Top- klasse —, men da han kom hjem, kunde man ikke høre hans Vogn rumle gennem Porten, bare se at der i Gaarden pludselig holdt et Køretøj, samt høre nogen kalde. Da Kar- lene og Birte kom ud, henholdsvis fra Stue og Lo, saa man, at der holdt den fineste Char-a-banc med Gummi om Hju- lene, skinnende af Lakering over det hele. En stolt, smi- lende Per sad paa Bukken og indkasserede Beundringen.

Selve Konfirmationsgildet var en Begivenhed, der spur- tes i mange Aar. Det trak ud, som Skik paa Landet var, til den lyse Morgen, og da de sidste Gæster var kørt bort, stod Per og Birte i Stuen, hvor alle Gaverne laa. Birte viste dem lykkelig frem, og da Faderen ingen Ting sagde, drejede hun sig pludselig om mod ham og saa, at hans Øjne var fulde af Taarer. Hun slog Armene om Halsen paa ham og hvi- skede: »Tak Far, mange, mange Tak!« Per sagde intet, bare knugede hende ind til sig, mens Taarerne strømmede ned ad Kinderne.

De gik saa til Ro for at faa lidt Søvn, men Per vaagnede aldrig mere, hans Hjerter, der saa sent kom ud af sin frosne Skal, var bristet af bare Lykke! Da han ikke som sædvan- lig var første Mand oppe, gik Husbestyrerinden ind i hans Kammer; han laa med et Billede af Birte knugnet i sin kolde Haand, men med et lykkeligt Smil om Munden.

FÆSTEVÆSENET

Af R. NIELSEN

IV.

Ved 1. Behandling af Lovforslaget om Fæstevæsenet i Landstinget henviste Premierminister A. S. Ørsted kort og tør til sin tidligere Udtalelse. Dog vedtoges det med 31 Stemmer mod 11 at lade Forslaget gaa til 2. Behandling. Der blev nu nedsat et Udvalg paa 9 Medlemmer. 4 af disse fraraadede simpelt hen Lovforslaget. 4 andre foreslog at forandre det saaledes, at enhver Fæstegaard, som tilhørte en offentlig Stiftelse eller et Embede, skulde sælges ved Auktion, naar den blev fæsteledig, og den sidste Fæsters Arvinger skulde have $\frac{1}{4}$ af Købesummen. For at befordre frivillige Overenskomster paa alle andre Godser skulde der udnævnes 2 Kommissærer, som paa Statskassens Bekostning skulde beregne Landets Fæstegods og mægle mellem Gods- ejerne og Fæsterne. Disse Forslag forkastedes ved 2. Be- handling med 28 Stemmer mod 11, og det af B. Christen- sen indbragte Lovforslag forkastedes derpaa med 27 Stem- mer mod 15.

Under den Kamp mod Ørsted, der førtes af næsten hele det danske Folk for at redde noget af den vundne Frihed, fandt Bestyrelsen for Bondevennernes Selskab det ikke blot unyttigt, men aabenbart skadeligt at bringe Fæsteaflysnings- loven frem; men den vilde dog ikke paa egen Haand tage endelig Beslutning herom, hvorfor den sammenkaldte Med- lemmerne til et Møde i Sorø den 1. Oktober 1854, hvor det blev besluttet at lade Sagen hvile i 6. Session. Forsvars- kampen mod Ministeriet Ørsted førte til Sejr, og de, der vilde vor Frihed til Livs, maatte selv falde. Grundlovsfor- andringen gik uforandret igennem 2 Gange, Rigsdagen opløstes, ny Valg foretoges (14. Juni 1855), og den nyvalgte Rigsdag traadte sammen Sommeren 1855. Den gik ind paa det ny Ministeriums (Bangs) Fællesforfatning, skønt den var højst forskellig fra den, som det havde givet Løfte om. 2. Oktober 1855 udkom Fællesforfatningen. Danmarks Ri- ges Grundlov forandredes til »Grundlov for Kongerigets særlige Anliggender«, og 1. Decbr. 1855 begyndte Ri- gs- dagen sin 7. Session.

Nu kunde da ikke længer de store politiske Spørgsmaals Behandling træde hindrende i Vejen for Bondevennernes Selskabs Livssag: Fæsteforholdets Ophævelse.

I Sommeren 1855 lod Bestyrelsen for Bondevennernes Selskab en Petition til Rigsdagen om Fæstevæsenet cirku- lere til Underskrift blandt Medlemmerne. Det hedder i den:

»Det er indrømmet af alle, der har tænkt over Fæste- væsenet, saaledes som det eksisterer her i Landet, at det medfører et stort statsøkonomisk Tab, idet Tvangen, der ifølge samme paahviler saavel Ejer som Bruger, hindrer Ud- viklingen af baade de fysiske og aandelige Kræfter i deres Anvendelse paa Jorden, der dog er vort Lands vigtigste Ejendomsgegenstand og Indtægtskilde; det hemmer Landets Produktion betydeligt; thi det hindrer større og bekoste- ligere Forbedringer saavel paa Jorderne som paa Bygnin-

gerne og virker derved tillige standsende og nedtrykkende paa den almindelige Kultur og Oplysning i Landets talrigste Borgerklasse; det unddrager Statskassen de betydeligste Indtægter, som ellers vilde tilflyde den ved Ejendomsomsætningen paa de store Jordstrækninger, der nu ligger uden for den almindelige Handel og Vandel.

Dernæst er Fæstevæsenet en politisk skadelig og med vor hele øvrige politiske Tilstand uforenelig Indretning. Den moralske Ret, der ifølge gammel Vedtægt, Skik og Brug tilkommer Fæsterne til at se Fæstestederne efter dem overdragne til deres Børn paa billige Vilkaar, har Godsejerne mer og mer tilsidesat for den Ret, de ifølge den nugældende Lovgivning, som den fortolkes af Domstolene, har til at bortfæste Fæstestederne til andre.

Som Fæster maa Bonden vise Agtelse og Ærbødighed for Godsejeren, skønt han har samme politiske Rettigheder som denne. Det vil i Fremtiden blive til Fjendskab mellem disse to.

Bønderjorderne tjener til Bondestandens Eksistens. Det er Godsejerne forbudt selv at drive Bondejord eller indtage den under sin Sædegaard. Ved Ledighed skal den bortfæstes inden et Aar og 14 Dage paa Livstid til en Fæster og hans mulige Enke, og Godsejeren skal vedligeholde Bygninger og Besætning. Agerdyrknings Fremskridt gør, at Mænd fra andre Samfundsklasser fæster Gaarde, hvorved Indfæstningen er blevet meget større end forhen, og Bøndernes Børn fortrænges.

Vi tror derfor, at saavel statsøkonomiske som politiske Hensyn samt Retfærdighed mod den hidtilværende Bondestand fordrer, at Staten nu griber alvorligt ind for at forandre det bestaaende Fæstevæsen til et mere tidssvarende Forhold og paa saadanne Betingelser, at Bondestandens lovlige og faktiske Ret ikke overses eller tilsidesættes.

En saadan Afgørelsesmaade forekommer os for Fæstegaardenes Vedkommende at være givet ved det Lovforslag, som Folketinget vedtog i Sommeren 1853, og som maatte efterfølges af en lignende Lov for Husene paa Bondejord.

Den gensidige Forsikringsforening for Haglskade for Jord- brugere i Sjællands Stift, »Hagl Sjælland«

er Medlemmernes egen Forsikring, er velkon-
solideret og godkendt af Handelsministeriet,
optager nye Medlemmer uden Indskud. Hæn-
vendelse til Foreningens Sogneformænd eller
Foreningens Kontor, under Adresse,

Hagl Sjælland, Bakkegaard, Slaglille pr. Sorø.

Det bestemmes i dette Lovforslag, at enhver Fæster eller Forpagter for 50 Aar af en Gaard skal have Ret til at forlange den til Ejendom for en Pris, der skal udfindes derved, at nogle Taksationsmænd først afgør, hvad den vil være værd i Handel og Vandel som fri Ejendom, og dernæst fradrager, hvad Brugeren selv maatte eje af Bygninger eller Besætning m. v. De Totrediede af den Sum, som derefter kommer ud, er Købesummen.

Der indvendes, at frivilligt Salg af Fæstegodset gaar, saa Loven er unødvendig; men under Ørstedes Ministerium standsede Salget til Dels.

Det førnævnte Udkast fra 1853 har den Bestemmelse, at Loven kan holdes ude af Virksomhed, endog i hele 10 Aar, paa de Godser, hvor der sælges frivilligt.

Uden for Domænegodset er der fra 1. Januar 1850 til 1. Januar 1854 solgt følgende:

I Københavns Amt	56	Gaarde med	1158	Tdr.	Hartk.
I Holbæk	»	152	»	»	»
I Sorø	»	192	»	»	»
I Præstø	»	152	»	»	»
I Maribo	»	522	»	»	»
I Odense	»	263	»	»	»
I Svendborg	»	241	»	»	»

Ialt 1578 Gaarde med 13,932 Tdr. Hartkorn.

Paa Fideikommissgodserne i hele Landet var der 1. Januar 1850 ialt 7297 Fæstegaarde, og af dem solgtes der i 2 Aar 7 Mdr. kun 286 Gaarde; i de 2 sidste Aar er Salget aftaget.

Der var ved Begyndelsen af 1853 69 Sædegaardsejere paa Øerne med over 14,000 Tdr. Hartkorn, som slet ikke havde vist Vilje til at sælge. I Sjællands Stift var der 5 offentlige Stiftelser med over 5000 Tdr. Hartkorn under Fæstegaarde, som ikke vilde sælge. Der var Fæstegaarde med ca. 45,000 Tdr. Hartkorn alene i Østifterne, og Godsejerne vilde ikke sælge.

Vi andrager derfor, støttet til alt det anførte, paa, at Rigsdagen gør sit til, at enhver Fæster og Lejer af Gaarde og Huse paa Bønderjord snarest muligt ved Lov erholder Ret til at fordre sig det af ham i Brug havende Sted overdraget til Ejendom paa saadanne Betingelser, som vi i det væsentlige har angivet efter det Udkast, Folketinget i 1853 har vedtaget.

I Løbet af Efteraaret 1855 fik Petitionen 14,807 Underskrifter, nemlig 790 i Københavns Amt, 87 i Frederiksborg Amt, 3969 i Holbæk Amt, 2188 i Sorø Amt, 3131 i Præstø Amt, 1247 i Odense Amt, 2658 i Svendborg Amt, 282 paa Falster og 455 i Jylland.

I Folketingsmødet 7. Decbr. 1855 indbragte *I. A. Hansen* efter Aftale mellem Bestyrelsens Medlemmer uforandret det Lovforslag om Fæstevæsenet, som tidligere var blevet vedtaget af Folketinget. Samtidig medfulgte den førromtalte Petition.

Under 1. Behandling udtalte *Bang*, som nu for 3. Gang var blevet Indenrigsminister, sig paa en paafaldende irriteret og eksalteret Maade som aldrig tidligere og endte med at sige, at det var denne Sag, som atter vilde jage ham bort

fra Indenrigsministeriet. Han vogtede sig vel for at gentage sin tidligere Henvisning til Fremgangen af de frivillige Salg; thi disse var næsten ophørt under Ørstedes Regimente. Der blev saa nedsat et Udvalg paa 7 Medlemmer. Her strandede Forslaget.

Orla Lehmann bragte Forslaget om Fæstevæsenet frem i Landstinget, hvor man 12. Febr. 1856 enstemmigt med 41 Stemmer vedtog en Dagsorden om, at Regeringen skulde tage Sagen i sin Haand og fremsætte et Lovforslag om, at Godsejerne under visse Forhold skulde tvinges til at sælge deres Fæstegaarde paa Auktion, naar man ikke kunde enes om Bortfæstningen til Familien, paa det Vilkaar, at en Fjerdedel eller en Trediedel af Kjøbesummen skulde indbetales i Statskassen. Naar en Godsejer havde solgt 9 Gaarde, havde han Ret till at inddrage en Bondegaard under sin Hovedgaard.

En lignende Dagsorden vedtog Folketinget 16. Februar med 81 Stemmer mod 5.

Naar Medlemmerne af Bestyrelsen for Bondevennernes Selskab stemte for ovennævnte Dagsorden, var det, fordi de mente, at ingen Indenrigsminister vilde fremstille sig for Danmarks Folkerepræsentation uden med et Forslag om Fæstevæsenets Ophævelse. I. A. Hansen udtalte, at man burde tage mod et forslag fra Modstandernes Side, da de aldrig tidligere havde stillet et saadant.

Saaledes stod da nu hele Rigsdagen enig om, at Sagen burde afgøres paa det grundlag, som var nævnt i Dagsordenen.

29. Juli sendte Bestyrelsen nogle Eksemplarer af en lille Pjece om Fæstevæsenets Historie til Distriktsformændene til Uddeling blandt Medlemmerne. Samtidig medfulgte en Skrivelse, hvori det hedder: Det for Fæstebonden som for Bondestanden i Almindelighed og for hele Staten i politisk og materiel Henseende saa vigtige Reformspørgsmaal, Fæsteforholdets endelige Afløsning og Overgang til Selvejeendom ifølge Lov, antages at være rykket et betydningsfuldt Skridt fremad ved de i sidste Rigsdagssession i begge Ting vedtagne Beslutninger, der kunde lægges til Grund derfor, og der maa derfor ventes et Lovforslag derom i den til Oktober sammentrædende Rigsdag.

Paa Grund af den Modstand, et saadant Lovforslag rimeligvis vilde møde fra mange Sider, opfordrede Bestyrelsen Bondestanden til at slutte sig til Selskabet.

Den ønskede, at Distriktsformændene vilde besvare 15 Spørgsmaal, bl. a. om Antallet af Godsejere i et Distrikt, Bortfæstelsen eller Salget af Fæstegods, Betingelserne derfor, Godsejerens Inddragelse af noget af Fæstejorden m. m.

Den var overbevist om, at alle de offentlige Forhold for Tiden var af en saa tvivlsom og for gennemgribende folkelige Reformers saa lidt gunstige Beskaffenhed, at den ikke alt for sikkert turde regne med en nogenlunde taalelig Afgørelse af dette Reformspørgsmaal, hvis Landboerne ikke med Kraft og Varme understøttede det. Selv en retfærdig Sag som denne kunde kun gennemføres, naar den alvorligt og udholdende blev fordret af Folkets store Flertal. At vække og vedligeholde Folkemeningen og Folkeviljen for den var en Betingelse for dens sejrige Gennemførelse.

Det daværende Ministerium Bang kunde næppe regnes

blandt Fæstevæsenets meget varme Venner. Ikke blot det danske, men fremfor alt det mægtige tyske Aristokrati »med dets vidt forgrenede Hjælpere og Hjælpershjælpere« var uforsonlige Dødsfjender af denne demokratiske Reform.

Kun ved Folkemeningens Magt og ved Bondestandens stærke, enige og virksomme Tilslutning til Bondevennernes Selskab kunde Bestyrelsen faa Haab om denne store Sags Fremgang under de nuværende Forhold.

I Sommeren 1856 holdt Bestyrelsen nogle Møder med Medlemmerne for at drøfte, hvad der kunde gøres for at naa Selskabets Hovedformaal: Fæstevæsenets Ophævelse.

Det gik nu slet ikke, som Bondevennerne havde haabet, at Indenrigsministeren vilde fremsætte Forslag om Fæstevæsenet i Folketinget, naar Rigsdagen i Oktober 1856 traadte sammen. Da Regeringen altsaa ikke fremsatte noget Forslag om Fæsteaflysningen, indbragte I. A. Hansen, B. Christensen og Alberti den Sag i Folketinget baade i 1857, 1858 og 1859; men Indenrigsministrene Krieger og Husgaard stillede sig afvisende.

Endelig indbragte Indenrigsminister *Monrad* 3. Oktbr. 1860 et Forslag i Landstinget om nogle Forandringer i Fæstelovgivningen, ved hvilke Tvangsaflysningen faktisk blev opgivet. Loven herom blev vedtaget 19. Febr. 1861. Fæsterne fik Erstatning for Forbedringer paa Jord og Bygninger. Naar en Godsejer havde solgt 9 Fæstegaarde til Fæsterne eller deres Børn, Svigerbørn, Sted- eller Plejebørn, skulde han have fri Raadighed over den tiende Gaard.

Bondevennernes Selskab havde her lidt et Nederlag, og dets Ønske om en Tvangslov om Fæstevæsenet blev aldrig opfyldt.

Slægtsgaards-Undersøgelser

- Gdr. Chr. Lybye, Haldborg, Krarup, Skive.
 Gdr. Kathrine Kjersgaard, Højgaard, Krarup, Skive.
 Gdr. N. J. Nielsens Enke, Lundegaard, Venslev, Skibby.
 Gdr. H. Herskind, Tingdyssegaard, Ferslev, Skibby.
 Gdr. Poul Bjørnsen, Holmegaard, Ferslev, Skibby.
 Gdr. J. Chr. Sørensen, Mørkebjerg, Ferslev, Skibby.
 Gdr. Johs. Sørensen, Lergaard, Vejleby, Skibby.
 Gdr. Sognefoged V. Larsen, Venslev, Skibby.
 Gdr. Poul S. Larsen, Borrebjerggaard, Venslev, Skibby.
 Gdr. Dines Pedersen, Ferslev, Skibby.
 Gdr. P. Larsen Pedersen, Langdyssegaard, Venslev, Skibby.
 Gdr. H. Andersen, Tranebærmosegaard, Krogstrup.
 Gdr. Laurids Jensen, Vellerupgaard, Vellerup, Skibby.
 Gdr. Herm. Larsen, Hunegaard, Skuldelev, Krogstrup.
 Gdr. J. Pedersen, Hesteholm, Skuldelev, Krogstrup.
 Gdr. Carl P. Grønbeck, Sandegaard, Østerlars, Gudhjem.
 Gdr. Albert E. Nielsen, Skræddergaard, Pedersker, Nexø.
 Gdr. Johs. Jørgensen, Ndr. Bjerregaard, Bodilsker, Nexø.

Gdr. Olaf Jensen, Ellesgaard, Bodilsker, Nexø.
 Gdr. Andreas Jacobsen, Sortegaard, Nexø.
 Gdr. Ejnar Hermansen, Vallegaard, Ibsker.
 Gdr. Kr. Juul, Krogaard, Poulsker, Nexø.
 Gdr. Emil Pedersen, Bakkegaard, Poulskær, Nexø.
 Gdr. Harald Kaas, Kaasegaard, Bodilsker.
 Gdr. Johs. Pihl, Bedegaard, Poulsker, Nexø.
 Gdr. Markus Hansen, St. Duegaard, Aaker, Aakirkeby.
 Gdr. Ejvind Blum Kofoed, St. Bukkegaard, Aakirkeby.
 Propr. Møller, Vallensgaard, Aaker, Aakirkeby.
 Gdr. Sigurd P. Jensen, Vasegaard, Aaker, Aakirkeby.
 Gdr. Gunnar Hansen, Østermarie, Gudhjem.
 Gdr. H. Kofoed Sode, Aarsballegaard, Aarsballe.
 Gdr. L. M. Jørgensen, Krusegaard, Rutsker, Hasle.
 Gdr. A. A. Mortensen, Engegaard, Hasle.
 Gdr. Julius French, St. Myregaard, Olsker.
 Gdr. Hans Folkmann, Fædres Minde, Aarsballe.
 Gdr. Herm. Kofoed, Engegaard, Nylars, Lobbæk.
 Gdr. Jens K. Olsen, Baasegaard, Nylars, Kølleregaard.
 Gdr. Jeppe Andreasen, Midtgaarden, Præstbro, Tarm.
 Gdr. Kr. Ole P. Nielsen, Ll. Topgaard, Strellev, Ølgod.
 Gdr. Andreas Christensen, Koldtoft, Obling, Sdr. Bork.
 Gdr. Klaus S. Andersen, Vraagaard, Sdr. Bork.
 Gdr. Simon Simonsen, Bandsbøl, Hemmet.
 Gdr. Jes Sørensen, Mosegaard, Vejrup, Sdr. Vium.
 Gdr. Kr. Kaalund Kristiansen, Vejrup, Sdr. Vium.
 Gdr. Jeppe Pedersen, Tejlgaard, Vejrup, Sdr. Vium.
 Gdr. J. Sigfred Pedersen, Esbøl, Sdr. Vium.
 Gdr. Laurids Allerslev, Sdr. Vium.
 Gdr. H. P. Madsen, Havreholm, Ll. Lyngby, Skævinge.
 Gdr. Hans Larsen, Søsterbro Mølle, Meløse, Skævinge.
 Gdr. Niels Pedersen, Holm, St. Lyngby, Ølsted.
 Gdr. P. M. Nielsen, Aakilde, Meløse, Skævinge.
 Gdr. J. P. Nielsen, Pilevang, Meløse, Skævinge.
 Gdr. Ole Pedersen Olsen, Hvidelandsgaard, Dyssekilde.
 Gdr. J. P. Pedersen, Dyssekildegaard, Dyssekilde.
 Gdr. Jens Jørgensen, Ellingegaard, Dyssekilde.
 Gdr. Einar Pedersen, Kikhavn pr. Hundested.
 Gdr. Knud Nielsen, Sigerslevøster, Skævinge.
 Gdr. Karl Willumsen, Mankegaard, Frederikssund.
 Gdr. Jul. Nielsen, Kildemosegaard, Ølsted.
 Gdr. Aa. Hansen, Stisegaard, Skævinge.
 Gdr. Niels C. Pedersen, Højagergaard, Kregme.
 Gdr. Alfred Jensen, Kappelhøj, Kregme, Frederiksværk.
 Gdr. Jens Hansen, Valbjerggaard, Kregme.
 Gdr. J. Jensen, Skjoldegaard, Harløse.
 Gdr. Pedersen, Fruervadgaard, Harløse.
 Gdr. Carl Hansen, Melby, Liseleje.
 Gdr. Oluf Andersen, Asserbo, Frederiksværk.
 Gdr. Carl Pedersen, Melbygaard, Melby.
 Gdr. Hans Jørgen Jensen, Hanehoved, Frederiksværk.
 Husmd. Ole Jensen Olsen, Hanehoved, Frederiksværk.
 Gdr. Hans Olsen, Hagendrup, Dyssekilde.
 Gdr. Niels Olsen, Stenggaard, Ølstykke.

Gdr. P. Jørgensen, Udlejre, Ølstykke.
 Gdr. Andr. P. Larsen, Sevriddsholm, Ølstykke.
 Gdr. Hans Larsen, Veksølund, Veksø.
 Gdr. Aage Seierøe Andersen, Jagtgaarden, Gandløse, Maaløv.
 Gdr. J. P. Pedersen, Egehøjgaard, Gammelby, Munkeby.
 Gdr. Chr. Sørensen, Bjergnæsgaard, Jordbjerg, Kappel.
 Gdr. Jul. Knudsen, Stenoregaard, Langø.
 Gdr. R. Pedersen, Glukelse, Gloslunde.
 Gdr. P. Hovmand, Amalieager, Gloslunde.
 Gdr. Bdr. Jeppesen, Sokkegaard, Dannemare.
 Gdr. Sigurd Due, Vangsgaard, Dannemare.
 Gdr. Martin Madsen, Øster Skovgaard, Stokkemarke.
 Gdr. Sognefoged A. Pedersen, Højbogaard, Ullerslev, Aunede.
 Propr. Ulrik Petersen, Daltoftgaard, Ullerslev, Aunede.
 Propr. K. Theil, Krestinefeldt, Græshave, Gloslunde.
 Gdr. Carl Ole Nielsen, Krogsgaard, Gloslunde.
 Gdr. William Larsen, Gloslunde.
 Gdr. Christoffersen, Nørregaard, Hoby, Gloslunde.
 Propr. V. Larsen, Pilegaard, Hoby, Gloslunde.
 Gdr. Th. Ploug, Gloslunde.
 Gdr. H. Juul Larsen, Kildegaard, Hoby, Gloslunde.
 Gdr. Ebbe Peder Ebbesen, Mosegaard, Laanum, Stoholm.
 Gdr. A. Vistisen Holmgaard, Holmgaard, Laanum, Stoholm.
 Gdr. Mads Espersen Dueholm, Meldgaard, Laanum, Stoholm.
 Gdr. Kjærgaard, Rørgaard, Stoholm.
 Gdr. Hartvig Bregendahl, Bregendahl, Fly, Skive.
 Gdr. Chr. Dam, Bjerregaard, Fly, Skive.
 Gdr. P. M. Olsen, Vejgaard, Kvols pr. Løgstrup.
 Gdr. P. Frederiksen, Højslev St.
 Gdr. Kristen Toft, Kjeldbjerg, pr. Skive.
 Gdr. Niels Nielsen, Toftgaard, Vroue, pr. Skive.
 Gdr. Mikael Pedersen, Sjørup pr. Viborg.
 Gdr. Oluf Damgaard, Damgaard, V. Børsting, pr. Skive.
 Gdr. Niels Storgaard Kristensen, Storgaard, Vroue, pr. Skive.
 Gdr. Alfred Paarup Dalsgaard, Øster Dalsgaard, V. Børsting pr. Skive.
 Gdr. Frederik Hansen, Smedegaard, Sjørup pr. Skive.
 Gdr. Kristian Laigaard, Bakkegaarden, Heilskov pr. Højslev St.
 Gdr. Peter Thorvald Nielsen, Lund pr. Højslev St.
 Gdr. Niels Petersen, Lund pr. Højslev St.
 Gdr. Hans Kudahl, Kudahl, Lund pr. Højslev St.
 Gdr. Niels Peter Nielsen, Agerskov, Ll. Lyngby, Skævinge.
 Gdr. Nielsen Vroue, Bøstrup, Højslev.
 Gdr. Niels Nielsen Fruergaard, Lund, pr. Højslev St.
 Gdr. Frederik Frederiksen, Bøstrup, pr. Højslev St.
 Gdr. K. Sørensen, Gl. Hald Nygaard, Hald, Højslev.
 Gdr. Agnes Mønster, Stenhøjgaard, Bottrup Mark, Løsning.
 Gdr. Johs. V. Ludvigsen, Egelund, Lihmskov.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

LANDMÆNDENES EGEN
GØDNINGSFORRETNING

Hovedkontor:
Axelborg, København V.

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

Hovedkontor: Vester Voldgade 107
København V.

Slægtsgaardsejere!

Tegn Deres Forsikring
mod Stormskade i

Dansk Forsikringsforening mod Stormskade
Store Torv 5 . Aarhus

Slægtsgaardsejere!

Sikker Dem mod Haglskade
gennem

Hagelskedeforsikringselskabet af 1910
Store Torv 5 . Aarhus

Fyens Stifts Sparekasse

oprettet 1832

yder lån mod pant
i landejendomme

Hingste, Hopper og Tyre forsikres i »**YORKSHIRE**«

til faste Præmier. — Ingen Gensidighed
eller Reservefondsindskud. — Brand og
Transport overalt i Danmark inkluderet.

V. Lundsgaard & Søn
Rådhuspladsen 45, Kbhvn. V.
Tlf. Central 10149

Holger Hansen
V. Allé 6, Aarhus. Tlf. 4130